

1920
342(47)
9-63

13434

2 010

342 (47)

9-63

ԱՊՐԻԼԻԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԵՆՐԵՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

128

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՄԻԱՑԷՔ!

Ն. ԳԼԵԲՈՎ

ՄԵՐ ՀԻՄՆԱԿԱՆ

ՕՐԵՆԲԸ

Ռուսաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Ֆեդերատիվ Հանրապետության Սահմանադրության Հոստատիվները.

27

7368

008
19-8441

340

1776-9L

051

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՄԻՍՅԵՔ

Ն. ԳԼԵԲՈՎ

ՄԵՐ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔԸ

Ռուսաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային ժողովրդական Հանրապետության Մանկանադրության Լուսաբանությունը.

Մենք մի երկիր իր օրէնքներն ունի:

Եւ եթէ մեր դիւղացին կամ բանւորն ուղեւան մի ուրիշ երկիր գնալ, այնտեղ էլ ուրիշ օրէնքների կը հանդիպեն նրանք:

Եթէ ուրա գիւղացին գնայ Ֆրանսիա և ուղեւայ ամուսնանալ, նա անպայման պիտի գնայ Նոտարիատ*), մինչդեռ Անգլիայում նա կարող է ընտրութիւն անել եկեղեցու և նոտարիատի մէջ, այսինքն քաղաքական և եկեղեցական ամուսնութեան մէջ: Մեզ մօտ Ռուսաստանում, նա պէտք է գնար տէրտէրի մօտ, ապա թէ ոչ ամուսնութիւնը կը համարէր ապօրինի:

Եւ շատ այսպիսի օրինակներ կարելի էր թւել:

Բայց իւրաքանչիւր երկրում, բացի կանոններից, հիմունքներից ու կարգադրութիւններից, գոյութիւն ունի նաև օրէնքը, որ որոշում է երկրի պետական կազմը, նրա տմբողջ կեանքը—այդպիսի օրէնքը կոչւում է հիմնական-սահմանադրական:

Հիմնական օրէնքը որոշում է պետական կազմի մայր-սկզբունքը և քաղաքացիների հիմնական իրաւունքները:

Հիմնական օրէնքները զանազան երկրներում տարբեր են: Օրինակի համար Ֆրանսիայում բուրժուական հանրապետութիւն է, որի զլուխն է կանգնած պարլամենտը և նախագահը: Անգլիայում սահմանադրական միապետութիւն է, երկիրը կառավարում է թագաւորը, բայց իր գործողութիւնները համար պատասխանատու է պարլամենտի առաջ:

Բայց չնայելով այդ տարբերութիւններին, բոլոր երկրների բոլոր օրէնքները արտայայտում ու պաշտպանում են հարուստների շահերը ընդդէմ չքաւորների, շահագործողներինը ընդդէմ շահագործւողներին:

Աշխարհումս չկայ մի երկիր, ուր գոյութիւն չունենան օրէնքներ, բայց և չկայ մի երկիր, ուր հիմնական օրէնքը նման լինի Խորհրդային Ռուսաստանի օրէնքին:

*) Նոտարիատը մի հիմնարկութիւն է, ուր վաւերացնում և հաստատում են ամեն տեսակի պայմանագրեր:

Միայն մեզ մօտ հիմնական օրէնքը այնպէս է տնօրինում ամբողջ պետական կեանքը, որ աշխատաւորների շահերն է արտայայտում:

Ռուսաստանում միապետութեան տապալումով, քանդակեց նաև հին օրէնքը: Ժամանակաւոր բուրժուական կառավարութիւնը Սահմանադիր ժողովի միջոցով, կամենում էր անցկացնել հարուստների նոր օրէնք, Ռուսաստանի նոր, մի քիչ ներկած սահմանադրութիւն, ուրիշ կապիտալիստական երկրների օրինակով:

Սակայն այդ նրան չաջողեց:

Սահմանադիր ժողովի առաջի նիստին աշխատաւորների ներկայացուցիչների կողմից առաջարկեց հաստատել շահագործող ժողովրդի իրաւունքների դեկլարացիան*): Բայց բուրժուական մեծամասնութիւնը, ակնյայտնի կերպով դէմ լինելով բանւորներին ու գիւղացիներին, չկամեցաւ ընդունել դեկլարացիան և այն՝ Ռուսաստանի ապագայ պետական կառուցւածքի հիմքը դարձնել: Նա կամեցաւ իր օրէնքներն ստեղծել, որ պիտի պաշտպանէին հարուստների շահերը: Սակայն բանւորներն ու գիւղացիները պէտք չունէին այդպիսի օրէնքների և բուրժուական Սահմանադիր ժողովը տապալեց:

«Սահմանադիր» փոխարէն հրաւիրեց Բանւորների, Գիւղացիների և Զինւորների Պատգամաւորների Սորհուրդը՝ Բանւոր-գիւղացիական 3-րդ Համառուսական Համագումարը:

Աշխատաւոր Ռուսաստանի 916 ներկայացուցիչները միաձայն ընդունեցին իրենց իրաւունքների դեկլարացիան:

Այս դեկլարացիան 5-րդ Համագումարի հաստատած Սորհրդային Հանրապետութեան Սահմանադրութեան հետ միասին կազմում են Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Սորհրդային Հանրապետութեան հիմնական օրէնքը:

Այս օրէնքն արդէն ոյժ է ստացել և իւրաքանչիւր աշխատաւոր պարտաւոր է ծանօթանալ իր սեփական երկրի օրէնքների հետ: Այժմ մենք մեր օրէնքն ունենք, ստեղծած հէնց իրեն ժողովրդի ձեռքով և ամեն մի գիւղացի ու բանւոր չի կարող չիմանալ այն, ինչ որ իրենք են ստեղծել:

1. Ռուսաստանը յայտարարւում է Բանւորների, Զինւորների և Գիւղացիների Պատգամաւորների Հանրապետութիւն. Ամբողջ իշխանութիւնը թէ կենտրոնում և թէ տեղեւորում պառկանում է այդ Սորհրդներին:

Այս հիմնական կէտով Ռուսաստանում նոր կազմ է հաստատւում, որ ոչ մի երկրում գեո. և սոցիալ. չի ունեցել: Ռուսաստանը յայտարարւում է աշխատաւորների Հանրապետութիւն և նրանց է տրւում ամբողջ իշխանութիւնը մեր երկրի մեծ քաղաքներից սկսած մինչև յետ ընկած ու խուլ գիւղերը: Այս յայտարարութեամբ չքաւորների վրայ ունեցած հարուստների իշխանութեանը վերջ է տրւում:

*) Դեկլարացիա նշանակում է հանդիսաւոր յայտարարութիւն:

Մինչև այժմ բուրժուական աշխարհը երկու տեսակի հանրապետութիւն էր իրանից ներկայացնում—բուրժուական՝ ցենզաւոր*) ներկայացուցչութեամբ պարլամենտի մէջ և դեմոկրատական՝ ընդհանուր, ուղղակի, հաւասար և գաղտնի ձայնատուութեամբ ընտրովի հիմնարկութիւնների մէջ: Թէ առաջին և թէ երկրորդ դէպքում բուրժուազիան իրեն էր վերապահում բանւորների և գիւղացիների վրայ իշխելու իրաւունքը: Նա միայն Սորհուրդների Հանրապետութեան մէջ է վերջ տրւած այդ տիրապետութեան:

Աշխատաւորական պարլամենտում տեղ չունի բուրժուազիան: Նրա ձեռքից խլւում է իշխանութիւնը և տրւում է աշխատաւորներին:

2. Որպէս Սորհրդային Ազգային Հանրապետութիւնների Ֆեդերացիա՝ Ռուսաստանի Սորհրդային Հանրապետութեան հիմքն է կազմում ազատ ազգերի ազատ միութիւնը:

Ռուսաստանում բազմաթիւ ժողովուրդներ են ապրում—լեհացիք, ուկրայնացիք, ֆինլանդացիք, լատիշները, էստոնները, մորզաւացիք, չեքեմիսները, թաթարները, վրացիք, հայերը և ուրիշ շատերը:

Այս ժողովուրդներից իւրաքանչիւրը այս և կամ այլ ժամանակ մի ազգային ամբողջութիւն էր ներկայացնում իրանից, սակայն պայքարի մէջ թոյլերը հպատակել են աւելի ուժեղներին և այսպիսով մի ժողովրդի ազգային առանձնայատկութիւնները ոչնչացել են և ընկել աւելի ուժեղ հարևանների տիրապետութեան տակ:

Օտար հողերի բռնագրաւումը, մանր ժողովուրդներին տիրապետելը աւելի խոշորների կողմից՝ Ներառական երկրների բուրժուազիայի գլխաւոր նպատակն է եղել:

Ռուսաստանն այժմ յայտարարւում է ազատ խորհրդային ազգային հանրապետութիւնների ֆեդերացիա, այսինքն ինքնուրոյն պետութիւնների միութիւն:

Կարող են ընտրել և ընտրել, այլ նա՝ ով, օրինակի համար, դրամագլուխ ունի և կամ ով ընակարանային որոշ տուրք է վճարում և այլն:

Ռուսաստանի հողի վրայ ապրող որևէ ազգութեան բանւորներն ու գիւղացիները իրաւունք ունեն ապրելու իրենց ինքնուրոյն կեանքով: Իրենց փոխյարաբերութիւնները դէպի Ռուսաստանի Սորհրդային կառավարութիւնը իրենք կարող են մշակել: Բայց այդ փոխյարաբերութիւնները պարզ են և հասկանալի—բուրժուաների և կալւածատէրերի դէմ մղող պայքարի մէջ բոլոր ազգութիւնների ու գիւղացիների շահերը նոյնն են:

3. Բանւոր, Զին. և Գիւղ. Պատգ. Սորհուրդների III Միջազգային Համագումարը՝ հիմնական նպատակ ունենալով—ոչնչացնել մարդկանց փոխադարձ շահագործումը, վերացնել հասարակութեան դասակարգային բաժնումը, անխնայ կերպով ձնշել հարստահարիչներին, հասարակութեան սոցիալիստական ազմակերպումը և բոլոր երկրների

*) Ծենզաւոր ներկայացուցչութիւն—նշանակում է, երբ ոչ բոլորը

մէջ սոցիալիզմի յաղթանակը,—յայտարարում է նաև հետևեալը. ա) Հողի համայնացումը իրականացնելու համար, մասնաւոր հողատիրութիւնը ոչնչացուած է, հողային ֆոնդը յայտարարուած է համաժողովրդեական սեփականութիւն և յանձնուած է աշխատաւորներին առանց յետ գնման, (выкуп), հողից հաւասարապէս օգտուելու հիման վրայ (уравнительное землепользование):

Բանւորներն ու գիւղացիները, տապալելով կալաժատիրոջ իշխանութիւնը, պէտք է ոչնչացնէին նաև այդ իշխանութեան հիմքը կալաժատէրերից պէտք է խլէին հողը և այդպիսով վերջ դնէին չքաւորների աշխատանքների շահագործմանը հարուստների կողմից: Օրէնքով հողը դառնում է ընդհանուր ժողովրդական սեփականութիւն: Կալաժատէրերից հողը վերցւում է ձրիաբար և բաժանուած է բոլորին՝ հաւասարութեան սկզբունքի հիման վրայ:

Բոլոր հողերը—պետական, կալաժական (удельные), պաշտօնական, վանքական, եկեղեցական, մասնաւոր—տրւում են այդ հողերի վրայ աշխատողներին: Հողից օգտուում են համահաւասար կերպով, այսինքն ամեն մի աշխատաւոր հաւասար բաժին է ստանում, ինկատի առնելով տեղական պայմանները և աշխատանքի նորման:

Սակայն հողը հաւասար կերպով բաժանելը դեռ ևս բաւական չէ: Սա դեռ սոցիալիզմ չէ:

Ի՞նչ օգուտ, որ օրինակ, Գոլոդակա գիւղի չքաւորները հարեան կալաժատիրոջ հողը բաժանեցին իրար մէջ և նրանցից իւրաքանչիւրը մի դեսեսատին տեղ ունենայ, օր. համար, տասը դեսեսատին, բայց կարգ ու սարք (инвентар) և անասուն չունենայ:

Վերցնենք, օր. համար Սիբիրի գաղթականին. երբ նա գաղթել է Սիբիր, ստացել է 15 դեսեսատին, իսկ մշակել է միայն երեքը: Ինչո՞ւ: Որովհետև նա չի ունեցել ոչ ձի և ոչ էլ կարգ ու սարք, նա մերկ է եղել, ինչպէս մօրից ծնւած ժամանակ:

Նոյն բանն էլ այժմ կը լինի: Բայց որպէսզի այդ չպատահի, որպէսզի գիւղում ճշմարիտ սոցիալիզմ լինի, հարկաւոր է ոչ միայն հողը հաւասար բաժանել, այլ և անհրաժեշտ է տնտեսութիւնն այնպէս կազմակերպել, որ նա շահ բերի թէ չքաւորին և թէ պետութեան:

Իսկ այդ նպատակին կարելի է հասնել միայն այն ժամանակ, երբ համայնական տնտեսութեան կազմակերպութիւն լինի, երբ հողն ընդհանուր ոյժերով մշակելի: Այդ դէպքում թէ անասուն և թէ կարգ ու սարք աւելի քան կը պահանջւի և աւելի հեշտ կարելի կը լինի կատարելագործւած մեքենայով հողը մշակել: Օգուտն ու շահը կը ստիպեն չքաւորին համայնօրէն կազմակերպւել:

բ) Բոլոր անտառները, հանքերը և ընդհանուր պետական նշանակութիւն ունեցող ջրերը ինչպէս և կենդանի ու անկենդան կարգն ու սարքը, օրինակելի կալաժները, գիւղատնտեսական ձեռնարկութիւնները յայտարարուած են ազգային սեփականութիւն:

Անտառները և գետնի տակ գտնուող հարստութիւնները և ջրերը, եթէ նրանք ընդարձակ են, մեծ և անհրաժեշտ են համապետական կարիքների համար, պէտք է ժողովրդական սեփականութիւն դառնան: Միայն կենտրոնի և տեղերի պետական իշխանութիւնը կարող է կարգադրութիւններ առնել անտառների, հանքերի, ջրերի վերաբերմամբ, նայած թէ հարստութիւնները ինչ արժէք և ինչ նշանակութիւն ունեն: Սակայն այդ չի նշանակում, որ գիւղացին իր խրճիթի համար ատաղձ և վառելիքի համար փայտ չի ստանալու. չի նշանակում, որ իրաւունք չպիտի ունենայ գետում ձուկ որսալու և քար կտրելու գետնի տակից: Նա այս բոլորն անելու իրաւունք պիտի ունենայ, միայն պիտի անէ կազմակերպւած, իրենց Խորհուրդների, վիճակային (волостной) կոմիտէների և չքաւորների կոմիտէների միջոցաւ:

Ամբողջ կենդանի ու անկենդան կարգն ու սարքը, բարեկարգ կալաժները և գիւղատնտեսական ձեռնարկութիւնները դառնում են ժողովրդական սեփականութիւն: Բայց օրէնքը թոյլ չի տալիս պարզ կերպով բաժանել այն բոլորը, ինչ որ խլած է կալաժատիրոջից: Օրէնքն իրաւունք է տալիս գիւղացուն օգտուել շոգեշարժ գութանից, ագնւատոհմ ձիերից ու կովերից, դարձեալ կազմակերպւած խորհուրդների, չքաւորների կոմիտէների հսկողութեան տակ: Չի կարելի թոյլ տալ, որ գիւղացին իւր լացնելով շոգեշարժ գութանը, իր սեփականութիւնը համարէ այն,—ոչ, այդ գութանը բոլորի սեփականութիւնն է և ամենից առաջ նրանցը, որ այս գութանով կազմակերպւած ու միասին մշակում են հողը:

Հին կարգերից և կալաժատէրերից շատ բարեկարգ կալաժներ և լաւ կազմակերպւած ամեն տեսակի գիւղատնտեսական ձեռնարկութիւններ են մնացել: Այս բոլորը բաժան-բաժան չպիտի անել: Չի կարելի բաժանել ֆաբրիկան կամ լաւ դրւած տնտեսութիւնը քար ու քանդ անել: Այս բոլորը պէտք է պահել և աշխատել աւելի լաւ հիմքերի վրայ դնել: Այս բոլորի մասին պէտք է հոգ տանին կառավարութիւնը կենտրոնական և տեղական հիմնարկութիւնների մէջ գիւղացիները կաշխատեն վարձով, բայց նրանք ոչ թէ կը շահագործւեն, ուրիշի շահի համար կաշխատեն, ինչպէս այդ լինում էր կալաժատէրերի ժամանակ, այլ սոցիալիստական հայրենիքի հարստութիւնը շատացնելու համար, այսինքն հէնց իրենց աշխատաւորների շահերի համար:

գ) Ֆաբրիկաները, գործարանները, հանքերը, երկաթուղիները և այլ արտադրական ու փոխադրական միջոցները Բանւոր-Գիւղացիական Խորհրդային Հանրապետութեան փոխանցելուց ու նրա սեփականութիւնը դարձնելուց յետոյ, հաստատուած է խորհրդային օրէնք՝ բանւորական կոնտրոլ և ժողովրդական Տնտեսութեան Բարձրագոյն խորհուրդ՝ շահագործողների վրայ ունեցած աշխատաւորների տիրապետութիւնն ապահովելու նպատակով:

Վերջ դնելով կալաժատէրերի իշխանութեանը ժողովրդական հողի վրայ և նրանց մասնաւոր հողատիրութեանը, առաջին քայլն է առնում

ոչնչացնելու համար ֆաբրիկաների և գործարանների մասնաւոր տիրապետութեանը. Նա գործարանների և ֆաբրիկաների վրայ հաստատում է բանւորական վերահսկողութիւն:

Բայց ինչո՞ւ Բանւորա-Գիւղացիական կառավարութիւնը միանգամից չեւեց կապիտալիստների ձեռքից ֆաբրիկաներն ու գործարանները: Որովհետեւ հողը բաժանելն աւելի դիւրին է, քան թէ ֆաբրիկան կամ գործարան կառավարելը: Բանւորը չի կարող միանգամից ֆաբրիկա կամ գործարան կառավարել—նա դեռ պէտք է սովորի: Ձեռնարկութիւնները կառավարելու համար հարկաւոր են տեխնիկներ, ինժեներներ և փորձաւոր մեքենագործներ,—սրանք բոլորն աւելի մօտ էին կանգնած բուրժուազիային և երբ իշխանութիւնն անցաւ բանւորների և գիւղացիների ձեռքը, նրանց մեծամասնութիւնը անցաւ սաբոտաժիկների կողմը. Ռուսաստանի ամբողջ արդիւնաբերութիւնը մեր ձեռքին պահելու համար, ստեղծագործական հսկայական ոյժեր են պահանջուում: Եւ միայն այժմ, հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնից ութ ամիս անց, մեր արդիւնաբերութեան ձեռնարկները ամբողջ պետութեան սեփականութիւնը դարձան: Չափազանց դժւար էր միանգամից վերջ դնել մասնաւոր սեփականութիւն կողմող արտադրութեան միջոցներին—ժամանակ և ոյժեր են հարկաւոր: Այդ գործի մի մասն արդէն արւած է, միւս մասն էլ պէտք է անել: Իսկ բանւորների շահերն ապահովելու համար գործարանների և ֆաբրիկաների վրայ հաստատւած է բանւորական վերահսկողութիւն: Օրէնքն իրաւունք է տալիս գործարանի բանւորական կոմիտէին և բանւորական վերահսկիչ մասնաժողովին հսկել ձեռնարկութիւնների ընթացքի և ֆաբրիկաների ու գործարանային վարչութեան գործունէութեան վրայ:

Խորհրդային իշխանութեան յետագայ քայլը կը լինի, դուրս կորգել, տէրերի ձեռքից ֆաբրիկաները և վաճառականների ձեռքից՝ խանութներն ու պահեստները,

դ) Խորհուրդների Ներքոյ Համագումարը քննութեան է առել ցարական կառավարութեան, կալւածատէրերի և բուրժուազիայի կողմից կատարւած փոխառութիւնների ոչնչացման օրէնքը և այդպիսով առաջին հարւածն է հասցնում բանկային, ֆինանսական միջազգային կապիտալին. պէտք է յուսալ, որ Խորհրդային իշխանութիւնը հաստատուն կերպով կընթանայ այդ ուղիով, մինչև որ կապիտալի լծի դէմ ապստամբած միջազգային բանւորութիւնը իր կատարեալ յաղթանակը տանի:

Բանւորա-գիւղացիական կառավարութիւնը տապալելով ողու բուրժուազիայի իշխանութիւնը և ոչնչացնելով նրա բոլոր արտօնութիւնները, խզում է իր կապը նաև օտարերկրեայ գիշատիչներին—կապիտալիստների հետ: Նա ոչնչացնում է այն փոխառութիւնները, որ կատարել են ողուական ցարը, կալւածատէրերը և ֆաբրիկաները անգլիական, ֆրանսիական գերմանական և այլն բուրժուազիայի հետ:

Ամբողջ պատերազմի ընթացքում մեզ մօտ 56 միլիարդի արտա-

քին ու ներքին փոխառութիւններ է կատարել: Եւ այժմ մենք ստիպւած պիտի լինէինք օտար կապիտալիստներին հնչուն ոսկով 19 միլիարդ բուրժի վճարել: Եւ ինչո՞ւ համար: Թնդանօթների, ոռոմների, ռազմանաւերի համար,—այն բոլորի համար, որ մեզ օտար գիշատիչները տալիս էին արիւնահեղ սպանդի համար: Ռուսաստանի բանւորներն ու գիւղացիներն չեն ուզում վճարել այդ պարտքերը. չեն կամենում օտար կապիտալի ճորտը լինել:

ե) Բոլոր բանկերը բանւորա-գիւղացիական կառավարութեան սեփականութիւնն են դառնում և այս՝ աշխատաւորական մասսաներին կապիտալի լծից ազատելու պայմաններից մէկն է նկատուում:

Այս օրէնքի հիման վրայ Խորհրդային Հանրապետութիւնը բոլոր մասնաւոր բանկերը առնում է մասնաւոր սեփականատէրերի-բանկիրների և կապիտալիստների ձեռքից-և դարձնում է համաժողովրդական սեփականութիւն: Մինչև հիմա կապիտալիստների ձեռքերում բանկերն ամենագորաւոր գործիքն էին հանդիսանում բանւորական մասսաները ստրկացնելու համար: Բանկիրները և գործարանատէրերը բանւորների ու գիւղացիների դէմ միշտ համերաշխ են գործել. Բանկերում է կենտրոնացած եղել ժողովրդական հարստութեան մի հսկայական քանակութիւն.—այդ բոլորը միլիոնատէրերի մի փոքրիկ խմբակի սեփականութիւնն է եղել:

Օրէնքը, ոչնչացնելով հարուստների շահագործումը աշխատանքի, ոչնչացնում է նաև այդ շահագործման բոլոր զէնքերը—ի միջի այլոց և բանկերը: Այսօրւանից նրանք դառնում են բոլոր աշխատաւորների սեփականութիւն և միանալով կազմում են Խորհրդային Հանրապետութեան ժողովրդական մի պետական ըսակ:

զ) Հասարակութեան տղրոկ տարրերը ոչնչացնելու և տնտեսութիւնը կազմակերպելու համար ընդհանուր պարտադիր աշխատանք է սահմանուում:

Բուրժուազիան, կալւածատէրը և կապիտալիստները դարեր շարունակ վարժել են ապրել առանց ոչինչ անելու, կողոպտելով բանւորներին ու գիւղացիներին: Նրանք ուսումնագէտ կառավարիչներ էին վարձում, նստեցնում էին նրանց կալւածքներում, իսկ իրենք ուղևորւում էին արտասահման և կողոպտած օգուտն ստանալով, ապրում էին անփոյթ:

Եւ այժմ, երբ այդ շահագործմանը վերջ է դրւած, երբ «աղտոտները» իրենց ձեռքն են վերցրել իշխանութիւնը, կալւածատէրերը, կապիտալիստներն ու չինովնիկները կողոպտելուց ու դրամները թաղցնելուց յետոյ, որոշել են հանգիստ ապրել, ոչ մի մասնակցութիւն չունենալ ժողովրդական աշխատանքի մէջ՝ Նրանցից շատերը ուղղակի սաբոսաժնիկներ եղան, չուղեցին օգնել բանւորներին ու գիւղացիներին:

Այս տղրուկներին սպանելու համար, օրէնքը ընդհանուր պարտադիր աշխատանք է սահմանում: Այդ նշանակում է՝ ով ուզում է կուշտ լինել, հագնւել և տաք բնակարանում ապրել, պարտաւոր է աշխատել:

Ներկայումս իհարկէ, դժւար է այս չարիքի դէմ կռւել: Բայց երբ ամ-

բողջ առևտուրը կանցնի պետութեան ձեռքը, երբ միայն բանւորը կը կա-
րողանայ խորհրդային խանութներէն գնել իրեն պէտք եղած բաները, այն
ինչ տգործ կը ոչինչ չի կարող ստանալ, որովհետեւ նա չունի բանւորական
գրքոյկ, ուր նշանակուած են աշխատած ժամերի թիւը: Սոցիալիստական
կարգերի ժամանակ ամենքը պիտի աշխատեն:

է) Աշխատաւոր մասսաների գերիշխանութիւնն ապահովելու և
շահագործողների իշխանութիւնը կրկին վերահաստատելու հնարաւո-
րութիւնն է չիք դարձնելու նպատակով, որոշուած է զինել աշխատա-
ւորներին, բանւորներից ու գիւղացիներից Կարմիր բանակ կազմելու
և ունենոր դասը կատարելապէս զինաթափ անել:

Նախկին մշտական զօրքը տիրապետող դասակարգերի՝ կապիտալիստ-
ների և կալաժատէրերի ձեռքին եղել և զէնք—բանւորական և գիւղացիա-
կան մասսաները ստրկացնելու համար: Զօրքը Ռուսաստանի ինքնակալու-
թեան համար մի պատուար է եղել: Նա այնպէս է կազմակերպուած եղել, որ
ամենայն հաւատարմութեամբ ծառայել է կողոպտման, գիշակերութեան և
շահագործման: Այս զօրքի գլուխ կանգնած էր արտօնեալ դասակարգը—
ազգաբնականութիւնը: Սպանները պատկանում էին կալաժատէրերի վոհ-
մակին: Եւ նրանք զօրքին այնպէս էին կրթում ու կազմակերպում, որ նա
դարեւ շարունակ հլուհնազանդ է եղել նրանց: Սակայն սրան էլ վերջ է
դրւած: Եւ ցարական զօրքը ապստամբւեց և տապալեց ոչ միայն ցարին,
այլ և կապիտալիստներին ու կալաժատէրերին:

Բանւոր-գիւղացիական կառավարութիւնը ոչնչացրեց մշտական զօր-
քը և նրա փոխարէն կազմակերպեց Կարմիր զօրքը: Այս զօրքը այնպէս է
դաստիարակուած, որ ամեն մի վայրկեան կարող կը լինի պաշտպանել ոչ
թէ մի բուռն հարուստների շահերը, ինչպէս այդ անում էին առաջ, այլ
ամբողջ աշխատաւոր ժողովրդի շահերը:

Այս զօրքը պիտի կազմուած լինի միայն աշխատաւորներից, միայն
բանւորներից ու գիւղացիներից: Հասարակ զինւորից սկսած մինչև վերին
հրամանատարը,—բոլորը բանւորներ ու գիւղացիներ պիտի լինեն: Ունենոր
դասակարգերի ներկայացուցիչները տեղ չպիտի ունենան սոցիալիստական
զօրքի շարքերում: Իսկոյն և եթ այդ բանն անել անկարելի է, բանւորներն
ու գիւղացիները դեռ ևս բաւարար չափով պատրաստուած չեն հին գեներ-
ալներին փոխարինելու համար: Բայց մեր կառավարութիւնն ամեն կերպ
աշխատում է բանւորներին և գիւղացիներին սովորեցնել սեփական զօրքը
կառավարելու արհեստը:

4. Խորհուրդների III Համագումարը հաստատապէս վճռած լինե-
լով դուրս կորզել մարդկութիւնը՝ ֆինանսական կապիտալի, իմպե-
րիալիզմի և երկիրն արիւնով ոռոգող ներկայ ոճրապատ պատերազմի
ճանկերից, միանում է Մոսկովային իշխանութեան վարած քաղաքա-
կանութեան, այն է ոչնչացնել գաղտնի դաշնագրերը կուռղ կողմնի
բանւորների ու գիւղացիների եղբայրացնելը ամենալայն չափով, յե-
ղափոխական միջոցներով ամեն կերպ աշխատել ձեռք բերել հաշտու-

թիւն առանց անեկսիայի և պատերազմական տուգանքի, հիմնւելով
ազատ ինքնորոշման վրայ:

Մեծ երկրների աւաղակ-կապիտալիստները վաղուց իրար մէջ գաղտնի
դաշնագրեր են կազմել: Այս դաշնագրերի հիման վրայ, նրանք խօսք մէկ
են արել շահաւէտ կերպով բաժանել երկիրը, աւելի յարմար և ձեռնաու-
կերպով կողոպտել մանր ժողովուրդները: Իսկ վերջիններս բաւական շատ
են: Գերմանիան ախորժակ ունէր խլել Հնդկաստանը, Անգլիան՝ Պարսկաս-
տանը, իսկ Ռուսաստանը՝ Հայաստանը և այլն:

Նրանց ինչի՞ն են պէտք այդ երկիրները: Միթէ՝ Ռուսաստանն ինքը
քիչ սեփական հողեր ունի:

Նրա համար, որ կողոպտեն փոքր «անքաղաքակիրթ» ազգերին. իրենց
ապրանքները սաղացնեն երեք անգամ աւելի թանկ գնով. այնտեղից հում
նիւթեր ձեռք բերեն նոր ապրանքներ արտադրելու համար, աւելի ու աւե-
լի հարստանան:

Այդ գաղտնի դաշնագրութիւններին հետեց համաշխարհային պատե-
րազմը, ամբողջ երկիրը հարուստների մէջ բաժանելու համար:

Երբ մենք ապստամբութիւն բարձրացրինք այդ աւաղակային պատե-
րազմին վերջ տալու համար, ամենից առաջ պահանջեցինք հրատարակել
գաղտնի դաշնագրերը: Կերենսկու կառավարութիւնը չուզեցաւ այդ անել.
այն ժամանակ բանւորներն ու գիւղացիները տապալելով բուրժուազիայի
իշխանութիւնը, հրապարակ հանեցին գաղտնի դաշնագրերը ի լուր ամբողջ
աշխարհի:

Եւ բանից դուրս եկաւ, որ այդ գաղտնի դաշնագրերը միայն մի նպա-
տակ են ունեցել—որքան կարելի է շատ կողոպտել, խլել ուրիշների հողե-
րը, յիմարացնել բանւորներին ու գիւղացիներին և նրանց ստիպել կուռ
բուրժուաների և կալաժատէրերի շահերի համար,

Հարկաւոր էր վերջ դնել այդ ոճրապատ պատերազմին միայն աշխա-
տաւորների ջանքերով, քաղաքների և գիւղերի բանւորների ու գիւղացի-
ների և ճակատի գիւղւորների ջանքերով: Մենք պահանջեցինք վերջ դնել
պատերազմին, մենք յայտարարեցինք ամբողջ երկրի աշխատաւորներին,
որ մենք դուրս ենք գալիս այդ արիւնոտ սպանդանոցից և նրանց էլ կոչ
ենք անում հետևելու մեզ:

Մենք գիտէինք, որ գեմոկրատական հաշտութիւն կարելի է ձեռք
բերել կուռղ երկրների բանւորների և գիւղացիների ջանքերով և ամենից
առաջ Գերմանիայի: Դրա համար անհրաժեշտ էր ոչնչացնել այն պատնէշ-
ները, որ բաժանում են ուս գիւղւորին գերմանական գիւղւորից, աւստրիա-
կաններին—իտալականներից և այլն: Դեմոկրատական հաշտութեան հա-
մար մղուող ընդհանուր պայքարի համար հարկաւոր էր մի ճակատ (ֆրոնտ)
ստեղծել յեղափոխական բանւորներից ու գիւղացիներից, ինչ ազգի էլ
նրանք պատկանելիս լինէին:

Եւ ուս յեղափոխական բանւորներն ու գիւղացիները ճակատում մի
նոր միջոց սկսեցին կիրառել գերմանացի նոյն տեսակի գիւղացիների և

բանւորները հետ յարաբերութեան մէջ մտնելու համար: Ռուս ազատա-
գըրը բանակի իւրաքանչիւր զինուորի համար եղբայրացման գաղափարի
իրագործումը ամենալայն չափով՝ օրէնք դարձաւ: Այդ եղբայրացումն ան-
հրաժեշտ էր ցնցելու համար գերմանացի զինւորներին, ստեղծելու համար
մի ընդհանուր ճակատ ընդդէմ ռուս և գերմանացի բուրժուականների և կալ-
ւածատէրերի:

Մենք աշխատաւորների դեմոկրատական հաշտութեան համար կռիւ
սկսեցինք, նպատակ չունենալով որևէ մէկի հողը խլելու, մենք պահան-
ջում էինք վերջ դնել պատերազմին, չուզենալով ոչ ոքից վարձատրութիւն
ստանալ զինւորական ծախքերի համար, մենք հաշտութիւն էինք ուզում,
որից յետոյ ամեն մի ժողովուրդ ինքը կարող էր որոշել, թէ ում հետ է
ուզում միանալ:

Սակայն այս պայքարի մէջ գերմանական պրոլետարիատն ու գիւղա-
ցիութիւնը հարկաւոր չափով նեցուկ չեղան մեզ համար, իսկ ժողովուրդը
պահանջում էր վերջ դնել այդ արիւնահեղութեան, և բանւոր-գիւղացիա-
կան կառավարութիւնը ստիպւած եղաւ հաշտութիւն կնքել գերմանական
աւազակների հետ: Մենք հարկադրւած էինք համաձայնել այդպիսի հաշ-
տութեան և միայն այն վարկեանին ենք սպասում, երբ հնարաւոր կը լի-
նի գերմանական յեղափոխական գիւղացիների և բանւորների հետ միասին
պայքար սկսել գերմանական աւազակների դէմ:

5. Դարձեալ նոյն նպատակներով թորհուրդների III Համագու-
մարը պահանջում է խզել բոլոր կապերը բուրժուական քաղաքակրթու-
թեան բարբարոս քաղաքականութեան հետ, որ մի քանի ընտրեալ
ազգերի շահագործողների բարեկեցութիւնը հիմնում է Ասիայի, ընդ-
հանրապէս գաղութների և մանր երկրների միլիոնաւոր աշխատաւոր-
ների ստրկացման վրայ:

Բոլոր մեծ երկրների—Անգլիայի, Ամերիկայի, Գերմանիայի և միւս-
ների քաղաքականութիւնն է եղել՝ ստրկացնել, ճնշել ու կողոպտել մանր,
այսպէս կոչւած, բարբարոս երկրների միլիոնաւոր աշխատաւորին:
Ասիայում, Հարաւային Ամերիկայում, Աֆրիկայում և Աւստրալիայում եւ-
րոպական կապիտալիստները անգթաբար էին վարւում աշխատաւորների
հետ: Այս երկրամասերը դարձրել էին իրենց գաղութներ, այնտեղ զօրքեր
էին պահում և սևիների օգնութեամբ կողոպտում էին այդ երկրամասերը:
Այդ խլած երկրներում նրանք կոտորում էին բնակիչներին, իրենց աժան,
անպէտք ապրանքներով ողողում էին գրաւած երկրը յիմարացնելով ու
խաբելով անքաղաքակիրթ ժողովուրդը: Այդ բոլորը նրանք փոխանակում
էին կաշի, սուրճի, բրնձի, ոսկու և այլ նիւթերի հետ: Մենք խզում ենք
կապը կողոպտելու և յափշտակելու քաղաքականութեան հետ. մենք ուրիշի
սեփականութիւնը չենք կամենում: Այդ պատճառով էլ՝ 6. Խորհուրդների
III Համառուսական Համագումարը ողջունում է ժողովրդական Կոմիտեների
Խորհրդի քաղաքականութիւնը, յայտարարում է Ֆինլանդիայի լիակատար ան-
կախութիւնը, Պարսկաստանից հեռացնում է զօրքերը, յայտարարում է Հայաս-
տանի ինքնորոշման ազատութիւնը:

Ռուսաստանի կառավարութիւնը յայտարարեց բոլոր զիշատիչներին,
որոնք ոչ թէ իրականութեան մէջ, այլ բառերով են միայն կուռւմ մանր
ժողովուրդների ազատագրման համար, որ ինքն իսկապէս աշխատում է Ռու-
սաստանում ապրող ժողովուրդների ազատագրման համար, նրանց իրա-
ւունք տալով ինքնուրոյն կերպով որոշելու իրենց յարաբերութիւնները
Ռուսաստանի և ուրիշ պետութիւնների հետ:

7. Բանւորական, Զինւորական և Գիւղացիական Խորհուրդների
Համառուսական Համագումարը ենթադրում է, որ պրոլետարիատի՝
շահագործողների դէմ մղող վճռական պայքարի վայրկեանին, շահա-
գործողները տեղ չպիտի ունենան իշխանութեան որևէ ճիւղի մէջ:
Հիմնութիւնն ամբողջութեամբ պիտի պատկանի աշխատաւոր մաս-
սաների և նրանց լիազօր ներկայացուցչութեան Բանւորական, Զինւո-
րական և Գիւղացիական Պատգամաւորների Խորհուրդներին:

Բանւորներն ու գիւղացիները իշխանութիւնն իրենց ձեռքն առան ոչ
թէ նրա համար, որ նրան կիսեն բուրժուականների ու վաշխառուների հետ:
Ոչ մի համաձայնութիւն չի կարող լինել չքաւորների թշնամիների հետ:

Բոլոր պատասխանատու պաշտօնները պիտի լինեն յեղափոխական
բանւորների ու գիւղացիների ներկայացուցիչների ձեռքին:

Ներկայումս վաշխառուները ներս են սպրդում դաւառային Խորհուրդ-
ների մէջ, որպէսզի այնտեղ իշխեն և խաբեն չքաւորներին: Վաշխառուի
համար ձեռնառու է Խորհրդի մէջ լինել, և որքան նրանց թիւը շատ լինի
այնտեղ, այնքան լաւ է նրանց համար. նրանք առաջւայ նման կըսկսեն
գիւղը կողոպտել, հացը ծախել բարձր գներով:

Քաղաքային Խորհուրդներում տեղ չպիտի ունենան ոչ բուրժուա-
ները, ոչ նրանց պօչը կազմող մենշևիկներն ու աջ էսերները, ոչ նրանք,
որոնք պաշտպանում են ֆարքիկանտներին և կալւածատէրերին, ոչ էլ
նրանք, որ գտնւում են հակայեղափոխութեան կողմը և կուռւմ են բան-
ւորների ու գիւղացիների և Բ., Զ. և Գիւղ. Պատգամաւորների Խորհուրդ-
ների իշխանութեան դէմ:

Օրէնքն այդ իշխանութիւնը ամբողջութեամբ տալիս է աշխատաւոր-
ների ձեռքը, միայն պէտք է այդ իշխանութիւնը իր ձեռքում պահելու ձևը
գիտենայ, պէտք է երկիրը, նրա ամեն մի կտոր հողը կառավարելու ձևը
գիտենալ: Այն ժամանակ մենք այսպիսի կը լինենք:

8. Դրա հետ միասին, ձգտելով ստեղծել ճշմարտապէս ազատ և
կամաւոր, ուրեմն և աւելի հաստատուն ու կատարեալ միութիւն Ռու-
սաստանի բոլոր ազգերի աշխատաւոր դասակարգերի մէջ, Խորհուրդ-
ների III Համագումարը Ռուսաստանի Խորհրդային Հանրապետութիւն-
ների Ֆեդերացիաների հիմնական սկզբունքներն է միայն հաստա-
տում, թողնելով իւրաքանչիւր ազգի բանւորներին և գիւղացիներին
ինքնորոյն կերպով, իրենց հսկական Խորհրդային, լիազօր համագու-
մարում վճռել՝ կամենում են արդեօք, և ի՞նչ հիմունքներով մտնել ֆե-

դերալ կառավարութեան և խորհրդային Ֆեդերալ Հիմնարկութիւնների մէջ:

խորհրդային Կառավարութիւնը Սոցիալիստական Ռուսաստանի խորհրդային Հանրապետութիւնների ազատ միութիւն է հաստատում: Եւ եթէ ռուսական հողի վրայ ապրող այս կամ այն ազգի բանւորներն ու գիւղացիները ցանկանան իրենց ինքնուրոյն կեանքով ապրել, այդ անելու լիակատար իրաւունք ունեն: Այդ ազգերից իւրաքանչիւրը ինքնուրոյն կերպով կարող է որոշել իր յարաբերութիւնները կենտրոնական խորհրդային կառավարութեան հետ: Մեր սոցիալիստական Հանրապետութեան մէջ չի կարող լինել ճնշում կամ նոյն իսկ բռնադատում Ռուսաստանում ապրող ազգերի նկատմամբ: Միայն կարևորն այն է, որ խորհրդային բոլոր Հանրապետութիւնները համախմբւած՝ բուրժուազիայի դէմ դուրս գան միացած ոյժերով: Դրա համար անհրաժեշտ է, որ ոչ միայն Ռուսաստանի բանւորներն ու գիւղացիները միանան, այլ և ամբողջ աշխարհի աշխատաւորները: Սոյն օրէնքով հաստատում է, որ Ռուսաստանի Սոցիալիստական խորհրդային Ֆեդերատիւ Հանրապետութիւնը կազմում է առանձին ազգային հանրապետութիւնների միութիւն: Եւ երբ Ուկրաինայի և Ֆինլանդիայի աշխատաւորները իրենց բուրժուաների իշխանութիւնը տապալեն և այնտեղ հաստատեն խորհրդային իշխանութիւն, մեր օրէնքով, նրանք իրենք պիտի որոշեն, թէ ինչ հիմունքներով կը մասնակցեն Ռուսաստանի Սոցիալիստական Հանրապետութեան կենտրոնական Կառավարութեան մէջ:

ՌՈՒՍՍԵՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՓԵՊԵՐԱՏԻԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ.

9. Ի նկատի առնելով ներկայ անցողական շրջանը՝ Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ խորհրդային Հանրապետութեան հիմնական խնդիրը նրանում է կայանում, որ քաղաքային ու գիւղական պրոլետարիատի և չքաւոր գիւղացիութեան դիկտատուրան հաստատուի և ստեղծւի Համառուսական խորհրդային մի հզօր իշխանութիւն, որի նպատակը կը լինի՝ ոչնչացնել բուրժուազիան, ոչնչացնել փոխադարձ շահագործումը, հաստատել սոցիալիզմը, որի օրով այլևս չի լինի դասակարգային բաժանում և ոչէլ պետական իշխանութիւն: Հոկտեմբերին տապալւեց բուրժուաների և կալւածատէրերի իշխանութիւնը և այդ արեւց ոչ թէ նրա համար, որ մի երկու ամիս յետոյ համաձայնութեան գան Կիշկինների և Բուրիշկինների, հակա-յեղափոխական բանակի զանազան սրիկաների, մենշեիկների և աջ էսերների հետ, այն նրա համար, որ հատատուի բանւորների և չքաւոր գիւղացիների իշխանութիւնը: Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնից ութ ամիս առաջ կոմմունիստները պայքարում էին խորհուրդների իշխանութեան համար և վերջապէս յաղթանակեցին:

Այժմ իշխանութիւնը խորհունդների ձեռքին է: Իսկ ինչ է նշանակում այդ:

Այդ նշանակում է, որ բանւոր դասակարգը և չքաւոր գիւղացիները՝ հաստատապէս վճռել են վերջ դնել ոչ միայն հարուստների և նրանց արքանեակների իշխանութեան, այլ և վերջ դնել բուրժուազիայի ամբողջ հզօրութեան:

խորհուրդների իշխանութիւնն—այդ նշանակում է փոխադարձ շահագործման, հարուստի կողմից աղքատի շահագործման ոչնչացումը: Իշխանութիւնը խորհուրդների ձեռքն անցնելուց յետոյ մենք արագ քայլերով մօտենում ենք սոցիալիզմի իրականացման:

Իսկ սոցիալիզմ նշանակում է՝ քաղաքում—արտադրութեան բոլոր միջոցները—մեքենաները, ֆաբրիկաները, առևտրական տները—անցնում են բանւոր դասակարգի ձեռքը, գիւղում—հողը, կայքը և այլն անցնում են գիւղացու ձեռքը, երկրում կազմակերպւում է համայնական (կոմունալ) տնտեսութիւն:

Իշխանութիւնը խորհուրդների ձեռքն անցնելը նշանակում է ոչնչացում հարուստների ու աղքատների տարբերութեան: Դադարում է կողոպտելը, իւրաքանչիւր անհատ սկսում է իմաստալի ու արգասաւոր կեանքով ապրել, առանց մէկը միւսին հպատակելու:

Հետզհետէ իշխանութիւնը կորցնում է իր իմաստը: Սոցիալիստական խորհրդային հանրապետութեան նոր կառուցւածքը այնպէս պէտք է կազմակերպւած լինի, որ նա դառնայ ազատ համայնքների ազատ գործակցութիւն: Եւ այն ժամանակ իշխանութիւնը կը դառնայ երկրի ամբողջ համայնական տնտեսութեան միայն գլխաւոր կազմակերպիչը:

10. Ռուսաստանի Հանրապետութիւնը Ռուսաստանի բոլոր աշխատաւորների ազատ սոցիալիստական սիւնկերութիւն է: Ռուսաստանի Սոցիալիստական խորհրդային Ֆեդերատիւ Հանրապետութեան սահմաններում ամբողջ իշխանութիւնը պատկանում է երկրի աշխատող ազգաբնակչութեան, որ միացած են քաղաքային ու գիւղական խորհուրդների միջոցով:

Ամբողջ իշխանութիւնը պատկանում է միայն բանւորներին ու գիւղացիներին և բոլոր նրանց, որոնք ապրում են ոչ թէ ուրիշի աշխատանքով, կողոպտելով ու յափշտակելով, այլ իրենց սեփական աշխատանքով: Այդ իշխանութիւնը պատկանում է ոչ թէ մի առանձին խումբ կողոպտիչների, այլ երկրի ամբողջ աշխատաւոր բնակչութեանը:

Բուրժուա-վաշխառուները և կալւածատէրերը տեղ չունեն աշխատաւոր ժողովրդի յարկի տակ: Բաւական է, որքան գիւղացին իր մէջքի վրայ կրեց տղրուկներին:

Չբաւորներին կամեցան խաբել Սահմանադիր ժողովով և կրկին նստել բանւորների ու գիւղացիների վրին: Զանազան խորամանկութիւններով՝ «ընդհանուր, հաւասար, ուղղակի և գաղտնի ձայնատուութեամբ» ուղեցին յիմարացնել ժողովրդին, բայց չյաջողեցան:

Ռուս պրոլետարիատը և բանւորութիւնը հեռու գնաց բուրժուական խարէութիւնից և ասաց. «Այստեղ, ուր բուրժուականն ու կալաճատէրերը, մենշեիկներն ու էս-էրներն են նստած, աշխատաւոր մասսաների տեղը չէ: Մենք ուզում ենք ինքներս կառավարել՝ գիւղերի ու քաղաքների. աշխատանքի խորհուրդների միջոցով»:

11. Առանձնաշատուկ կենցաղ ու աղգային կազմ ունեցող շրջանների խորհուրդները կարող են շրջանային ու ինքնավար միութիւններ կազմել, որոնք ղեկավարում են ինչպէս և ընդհանրապէս կազմաւած շրջանային միութիւնները—խորհուրդների Շրջանային Համագումարների և նրանց գործադիր մարմինների կողմից:

Այս շրջանային ինքնավար միութիւնները ֆեդերատիւ հիմքերով մտնում են Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Հանրապետութեան մէջ:

Ինքնուրոյն կերպով կառավարող ռուս բանւորներն ու գիւղացիները իրաւունք են տալիս իւրաքանչիւր շրջանին,—ենթադրենք, Թուրքեստանին,—իրենց ինքնուրոյն միութիւններն ունենալ: Եթէ այնտեղ աղգաբնակութեան մեծագոյն մասը կազմում են կիրգիզները, սարթերը, բնական է, որ նրանց համար աւելի յարմար է իրենց շրջանը կառավարել ինքնուրոյն կերպով, սակայն առանց խզելու կապը Հանրապետութեան յետ:

Նրանք աւելի շուտ կը հասկանան իրար, կիմանան իրենց կարիքները և աւելի լաւ կը տնօրինեն իրենց կեանքը:

Եւ թող այդպէս լինի: Միայն արհրաժեշտ է, որ այդպիսի միութիւնը մտնի խորհրդային մի յարկի տակ, մտնի Ռուսաստանի սոցիալիստական հանրապետութեան մէջ:

12. Ռուսաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Ֆեդերատիւ Հանրապետութեան մէջ բարձրագոյն իշխանութիւնը պատկանում է Համառուսական Խորհուրդների Համագումարին, իսկ մէկ Համագումարից և մինչև միւսՀամագումարը եղած ժամանակաշրջանում—Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէին:

Ո՞ւմ էր պատկանում բարձրագոյն իշխանութիւնը անցեալ տարի մինչև փետրւարը: Թագաւորին, Ռասպուտինին և նրանց շրջապատող վոհմակիին:

Նրանք, ինչ որ ուզում էին անում էին ժողովրդի գլխին—միլիոններ էին նետում ուզած մարդուն:

Ո՞ւմ էր պատկանում իշխանութիւնը անցեալ տարի մինչև հոկտեմբեր: Խոշոր ու մանր հարուստներին:

Նրանք ղեկավարում էին միլիոնաւոր աշխատաւորներին, շարունակում էին ցարական քաղաքականութիւնը՝ «պատերազմ մինչև յաղթութիւն»։ Կառավարում էին ժողովուրդը ի նկատի ունենալով միայն մի խումբ հարուստների, ուսական, անգլիական և ֆրանսիական աւագակների ու յափշտակիչների շահերը:

Չանազան խոստումներով շարունակում էին խաբել գիւղացուն ու

բանւորին, իսկ իրենց գրպանները հաստացնում էին ու ժողովուրդը մնանկացնում:

Խոստացան հրաւիրել Սահմանադիր Ժողով, որպէսզի օրինական ոյժ տան իրենց թալանին ու աւագակութեանը:

Այժմ բարձրագոյն իշխանութիւնն անցել է Բ. Զ. և Գիւղ. Պատգամաւորների Խորհուրդների Համագումարին: Այժմ միայն ինքը ժողովուրդը, միայն աշխատաւորները, հաւաքւելով Ռուսաստանի զանազան ծայրերից, կարող են վճռել այն ամենը, որ առաջ վճռում էր Ռասպուտինը, իսկ յետոյ Միլիկովին ու Կերենսկին:

Միայն միլիոնաւոր աշխատաւորների շահերն արտայայտող և բանւորներից ու գիւղացիներից կազմաւած Խորհուրդների Համագումարը կորոշի ժողովրդի բախտը:

Խորհուրդների համագումարը կընտրի Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէ, որը մէկ Համագումարից մինչև միւս Համագումար հրաւիրելը կը վճռի Ռուսաստանի աշխատաւորների բոլոր կենսական խնդիրները:

Դա կը լինի ճշմարիտ—աշխատաւորական պարլամենտ, ընտրւած մարդկանց մի ժողով:

13. Աշխատաւորների խղճի իսկական ազատութիւնը ապահովելու համար՝ եկեղեցին բաժանում է պետութիւնից և դպրոցը—եկեղեցուց և կրօնական ու հակա-կրօնական ազատ պրոպագանդի իրաւունք է տրւում բոլոր քաղաքացիներին:

Հին-հին դարերից տէրտէրներն ու վարդապետները չքաւորներին, մանաւանդ գիւղի չքաւորներին յիմարացնում էին ամեն տեսակի սարսափներով, որ նոքա պիտի տեսնէին հանդերձեալ կեանքում: Վախեցնում էին զանազան սրբերով ու սրբուհիներով: Հազարաւոր տարիների ընթացքում մարդիկ խարխափում էին ստրկութեան ու տգիտութեան մէջ:

Փոքր հասակից երեխաներին սովորեցնում էին աղօթել Աստծուն: Եւ մեծանում էր խեղճ հաւատով ու երկիրւով լեցած աներևոյթ ոյժերի հանդէպ: Նա նրանց էր դիմում իր փորձաքննների ժամանակ. իսկ այդ փորձաքննները միշտ անպակաս էին գիւղացու համար: Աղան ուզածի պէս ճշնում էր նրան, աշխատեցնում էր, ծեծում էր, զինւորութեան էր ուղարկում, բռնաբարում էր կանանց ու աղջիկներին, իսկ նրա պաշտպան տէր-կում, բռնաբարում էր կանանց ու աղջիկներին, իսկ նրա պաշտպան տէր-աէրը խորհուրդ էր տալիս խեղճ-ջրատարին աւելի երկար աղօթել,—որովհետեւ «այն միւս աշխարհում քո գործերի հատուցումը կը ստանաս»: Չքաւորներին յիմարացնելու գործի մէջ հարուստների ամենալաւ գործակատարները տէրտէրներն էին:

Հարուստները ժողովրդական չքաւոր մասսաները խաբելու և յիմարացնելու համար մի փառայեղ կազմակերպութիւն են ստեղծել—այդ կազմակերպութիւնը կոչւում է եկեղեցի: Տէրտէրները օգտւում էին եկեղեցական բեմից նև-հարկւրակային քաղաքների համար և Աստծոյ սպասաւորները ծառայում էին ոչ թէ Աստծուն, այլ կալաճատէրերին ու վաշխառուներին և նրանց քարոզը միայն այս էր. «չունեն՛ր, հպատակւիր ունեւորին»:

Եկեղեցին ու տէրտէրները կարևոր էին բուրժուական իշխանութեան ցարի կառավարութիւնը, իսկ յետոյ էլ Կերենսկու, մեծամեծ գումարներ էր ծախսում եկեղեցիների և վանքերի վրայ. տէրտէրները ոտնի էին ստանում կառավարութիւնից և դարձեալ կողոպտում էին իրենց ծխականներին կենդանիի ու մեռածի համար:

Այժմ բանւորները ու գիւղացիները կառավարութիւնը տէրտէրների միաբանութեանը զրկել է կառավարական նպաստից: Եկեղեցին դառնում է մասնաւոր հիմնարկութիւն, իսկ հաւատը հաւատացեալ մարդկանց համար մի մասնաւոր գործ: Կառավարութիւնը իր գաղափարները քարոզելու համար եկեղեցու պէտք չունի,—դրա համար շատ հիմնարկութիւններ կան:

Հաւատացեալները եկեղեցին իրենց հաշուով պիտի պահեն:

Բուրժուական պետութեան մէջ դպրոցը գտնուում էր եկեղեցուն կից: Ներկայի կառավարութիւնն աշխատում էր ժողովուրդը պահել խաւարի ու տգիտութեան մէջ,—թագաւորին, կալաճատէրերին և վաշխառուներին ձեռնադրու էր այդ: Տգէտ ժողովուրդը շատ պահանջկոտ չէ, նրան աւելի հեշտ է կողոպտել քան թէ գիտունին ու գրագէտին: Այդ պատճառով էլ մեր բուրժուա-դեմոկրատները աւելի շատ գիտնաւորներ էին պահում քան թէ զրպարոցներ, իսկ այս վերջիններում էլ չքաւորների մատղաշ գլուխները յիմարացնում էին կրօնագիտութեամբ: Դիւղերում համարեայ ամեն տեղ միայն եկեղեցական-ծխական դպրոցներ կային, ուր գլխաւոր ուսուցիչը տիրացուն էր—հարեցող ու կաշառակեր: Դպրոցի շէնքը կառուցւում էր եկեղեցուն ու տէրտէրին մօտ:

Այժմ դպրոցը անկախ պիտի լինի եկեղեցուց, նա պէտք է աշխարհական լինի: Դրագիտութիւնը պէտք է լինի ընդհանուր և պարտադիր: Դիւղի չունեւորների և քաղաքի բանւորների երեխաները կարող են սովորել սոցիալիստական հանրապետութեան բոլոր դպրոցներում, և նոյնիսկ համալսարաններում, այն էլ առանց վճարի: Հարկաւոր չէ որեւէ առանձին առաւելութիւններ ունենալ բարձրագոյն դպրոցները մտնելու համար:

14. Աշխատաւորների մտքերի ազատ արտայայտելը ապահովելու համար Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. մամուլը կապիտալից անկախ է յայտարարում և լրագրներ, բրոշիւրներ, գրքեր և տպագրական ուրիշ հրատարակութիւնների համար անհրաժեշտ բոլոր տեխնիկական ու նիւթական միջոցները տալիս է բանւոր դասակարգի ու չքաւոր գիւղացիութեան ձեռքը և ամբողջ երկրի մէջ նրանց տարածելը ապահովում է:

Ունեւորների տիրապետութեան շրջանում մամուլը, լրագրները, թերթերը, գրքերը—բոլորը նրանց ձեռքին էր գտնուում: Մամուլը մի ուժեղ գործիք էր ժողովրդական մասսաները հարստահարելու համար:

Բուրժուաների, կալաճատէրերի և վաշխառուների լրագրները կեղծւում էին «ժողովրդի համար» և խաբում էին չքաւորներին: Դիւղացուն ու բանւորին կոպէկի փոխարէն բուրժուական թոյն էին մատուցանում:

Տէրտէրին ու եկեղեցական-ծխական դպրոցին օգնութեան էին գալիս կոպէկանոց գրքոյկներն ու թերթիկները և յիմարացնում էին գիւղացուն:

— Հպատակէր ունեւորներին, լսիր մեծերին, աղօթիր Աստծուն,— ահա թէ ինչ կարող էր կարգաւ գիւղացին կամ բանւորը այն գրքոյկների մէջ, նրան հրամայնում էին ունեւորներն ու վաշխառուները:

Այդ թոյնը ոչնչացնելու և բուրժուական թագաւորութիւնը վերջնականապէս աշխատաւորների շահերին հպատակեցնելու համար, որոշած է ընդմիջտ վերջ դնել բուրժուական քարոզչութեան:

Բոլոր տեխնիկական միջոցները տրւում են աշխատաւորներին:

Բոլոր տպարանները, թուղթը և այլն պիտի տրամադրեն բանւորների ու գիւղացիների կարիքների համար:

Սոցիալիստական Ռուսաստանում ունեւորների խմբակի շահերը պաշտպանող մամուլ գոյութիւն ունենալ չի կարող:

Ամեն բան աշխատաւորների համար: Եւ ամենից առաջ այն, որ զարգացնում և աւելացնում է չքաւորների գիտակցութիւնը:

Գրքերը, լրագրները, թերթերը—բոլորը չքաւորների կարիքների համար, քաղաքի արւարձանների և գիւղերի լուսաւորութեան համար:

15. Աշխատաւորների ժողովների խիսկական ազատութիւնը ապահովելու համար Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ.-ը, ընդունելով Խորհրդային Հանրապետութեան քաղաքացիների իրաւունքը ազատ կերպով ժողովներ, միտինգներ և թափօրներ կազմակերպել, բանւոր դասակարգի և գիւղական չունեւորների տրամադրութեան տակ է դնում ժողովրդական հաւաքոյթների յարմար շէնքերը՝ կարասիների լուսաւորութեան և վառելիքի հետ միասին:

Ցարի ժամանակ սոցիալիստները ժողովներ էին կազմակերպում անտառներում, ձորերում, հեռու ուտիկանութեան ու լրտեսների աչքերից, իսկ բուրժուաներն ու կալաճատէրերը ազատորէն հաւաքւում էին շքեղ դահլիճներում, «Ազնկականների ժողովարաններում» և ակումբներում:

Երբ անցեալ տարի փետրւարից յետոյ իշխանութիւնն անցաւ բուրժուա-դեմոկրատների ձեռքը, մի քիչ ազատութիւն եղաւ, բայց ամենից առաջ իրենց համար, իսկ յետոյ չքաւորների: Սրիկայ—Կերենսկիները վախենում էին մի անգամից խեղդել չքաւորներին. չքաւորներն իրենք էլ սկզբում տեղի չէին տալիս:

Բայց, հէնց որ բուրժուաները իրենց մէջ ոյժ զգացին, սկսեցին ճնշումները,—իսկական սոցիալիստ-կոմունիստների ժողովները չէին թոյլատրւում, ցրւում էին:

Նոյն բանն էր կատարւում նաև բանւորների ու գիւղացիների թափօրների ժամանակ: «Կարգը պահպանելու պատրուակի տակ արգելւում էին ցոյցերը, յանուն հայրենիքի յեղափոխութեան փրկութեան՝ ցուցարարների հանդէպ գործ էին դնում խաբած զինւորների ոյժը:

Դիւղերում վաշխառուները չքաւորներին շէնքեր չէին տալիս: Կալաճատիրական ագարակները զօրքերի համար կայան էին դարձնում:

Այդ ամենին այժմ վերջ է դրած: Բոլոր պիտանի ու լաւագոյն, լուսաւոր ու տաք շէնքերը պիտի ծառայեն քաղաքների ու գիւղերի չքաւորների պէտքերի համար:

19. Բանւորա-գիւղացիական յեղափոխութեան ժեծ նւաճումներն ամեն կերպ պաշտպանելու համար Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ.-ը Հանրապետութեան բոլոր քաղաքացիների պարտքն է համարում պաշտպանել սոցիալիստական հայրենիքը և այդ պատճառով հաստատում է ընդհանուր զինւորական ծառայութիւն: Յեղափոխութիւնը զէնքով պաշտպանելու՝ այդ պատւաւոր իրաւունքը նա տալիս է աշխատաւորներին, իսկ չաշխատող տարրերի վրայ ուրիշ զինւորական պարտաւորութիւններ են դրւում:

Ինչպէս փորձը ցոյց է տալիս, բանւորա-գիւղացիական հայրենիքը չի կարելի անպաշտպան թողնել: Նա ամեն կողմից շրջապատւած է գիշատիչների ու թալանչիների վոհմակներով:

Պէտք է յիշատարատ լինել թշնամիներին հարւածելու համար այդպիսով մենք պաշտպանւած կը լինենք սոցիալիստական հանրապետութիւնը և հնարաւորութիւն կը տանք նրան աւելի զարգանալ ու ամրանալ: Գիւղերում համայնքներ (կոմմունա) են կազմակերպւում, քաղաքներում ֆաբրիկաներն ու գործարանները անցնում են բանւոր դասի ձեռքը: Ինչ կը լինի, եթէ մենք չը զինւենք մինչև ատամները: Այն, որ մեզանից ամեն բան կը խլեն, ինչպէս այդ արին Ուկրայնայում, Սիբիրում, Դոնում:

Ուրեմն, առանց որևէ մէկի վրայ յոյս դնելու, առանց «քամի կուլ աւելու» պէտք է մի հզօր և ուժեղ բանակ ստեղծել: Դրա համար բոլորը զէնք գործածել պիտի իմանան, որ հէնց առաջին կոչին գնան պաշտպանելու իրենց հարստութիւնը՝ հողերը, ֆաբրիկաները և Խորհրդային իշխանութիւնը: Բոլոր աշխատաւորները պարտաւոր են զէնք կրել:

Իւրաքանչիւր քաղաքում, իւրաքանչիւր գիւղում բանւորին ու գիւղացուն պիտի կանչեն զինւորական ծառայութեան, սակայն նրանց ընտանիքից առանց բաժանելու:

Բոլոր աշխատաւորները պէտք եղած վայրկեանին իրենց կուրծքը դէմ պիտի դնեն սոցիալիզմը պաշտպանելու համար:

Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան դօրքի մէջ մասնակցելը չունենորների պատւաւոր իրաւունքը պիտի համարւի: Չաշխատող տարրը—բուրժուաները, վաշխառուները, տէրտէրները և այլն իրաւունք չունեն զէնք կրելու: Նրանք կանչոււմ են միայն բանակին ծառայելու համար՝ խրամատներ փորելու, շէնքերը մաքրելու և թիկունքի աշխատանքները կատարելու:

Բանւորա-գիւղացիական կառավարութիւնը ուզած վայրկեանին հաւրուստներին կարող է կանչել՝ սոցիալիստական բանակի հանդէպ նրանց ունեցած պարտաւորութիւնները կատարել տալու համար:

Խոյս տուողները կը պատժեն սոցիալիստական կառավարութեան արդար, բայց խիստ օրէնքներով:

20. Ընդունելով բոլոր ազգերի աշխատաւորների համերաշխութեան տեսակէտը, Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ.-ը Ռուսական Հանրապետութեան

հողի վրայ ապրող օտարերկրացիներին տալիս է Ռուսաստանի քաղաքացիներին համահաւասար քաղաքական իրաւունքներ, եթէ նրանք պատկանում են բանւոր դասակարգին և կամ ուրիշի աշխատանքը չը շահագործող գիւղացիութեան, այս նպատակով տեղական Խորհուրդներին հրահանգւում է առանց աւելորդ ձեւականութիւնների և դժւարութիւնների օտարերկրացիներին տալ ռուսական քաղաքացիական իրաւունք:

21. Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. ապաստան է տալիս բոլոր այն օտարերկրացիներին, որոնք հետապնդւում են քաղաքական ու կրօնական յանցանքների համար:

Առաջ Ռուսաստանում արտօնութիւն էին վայելում զանազան օտարերկրացի սերկայ—կապիտալիստներ, շահադէտներ (սպեկուլեանտ) և մոլեռանդ հակայեղափոխականներ: Բանւորներին ու գիւղացիներին այնքան էլ հեշտութեամբ չէին թողնում Ռուսաստան մտնել, որովհետեւ վախենում էին Արեւմուտքի յեղափոխական վարակման թոյնից:

Իսկ ռուս բանւորներին ու գիւղացիներին ամերիկական, ֆրանսիական և գերմանական կապիտալիստները զրկաբաց էին ընդունում, որովհետեւ ռուս բանւորներն ու գիւղացիները աւելի սակաւապէտ ու տոկուն են, քան թէ նրանց արտասահմանեան եղբայրները:

Այժմ պատկերը բոլորովին փոխուած է: Եւրոպական ու ամերիկական կապիտալիստները և հողատէրերը սոցիալիստական վարակումից երկիւղ կրելով, չեն թողնում ռուս բանւորներին ու գիւղացիներին մօտենալ իրենց դաշտերին ու ֆաբրիկաներին: Նոյնիսկ իրենց գերիներին վախենում են ներս թողնել: Իսկ իրենք աւելի շուտ դժոխք կերթան, քան թէ սոցիալիստական Ռուսաստան:

Այժի Խորհրդային Ռուսաստանում լիակատար իրաւունք է տրւում ուրիշ երկրների աշխատաւորներին մտնելու ռուս քաղաքացիների շարքը, բայց միայն աշխատաւորներին,—տղրուկները մեզ մօտ տեղ չունեն, նոքա մեզ պէտք չեն, մեր ունեցածն էլ բաւական է:

Ռուսաստանի Խորհրդային Հանրապետութիւնը ապաստան է տալիս այն բոլոր բանւորներին, գիւղացիներին ու զինւորներին, որոնք հալածոււմ են իրենց կառավարութիւնների կողմից միայն նրա համար, որ ուզում են տապալել կապիտալիստների իշխանութիւնը, միայն նրա համար, որ պայքարում են յանուն սոցիալիզմի:

Այդպիսիները թող հրամմեն մեզ մօտ:

22. Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. ընդունելով բոլոր քաղաքացիների իրաւունքների հաւասարութիւնը, անկախ նրանց այս կամ այն ցեղին ու ազգին պատկանելուց, գտնում է Հանրապետութեան հիմնական օրէնքների տեսակէտով անթոյլատրելի ու հակասական որևէ արտօնութիւն կամ առաւելութիւն. նաև որևէ հալածանք ազգային փոքրամասնութիւնների վերաբերմամբ և նրանց իրաւունքների սահմանափակում:

23. Դեկավարելով բանւոր դասակարգի իբրև մի ամբողջութեան,

շահերի տեսակէտով, Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. ը զրկում է առանձին անհատներին և առանձին խմբակներին այն իրաւունքներից, որ սոցիալիստական յեղափոխութեան շահերին ի վնաս են գործադրուում:

Ռուսաստանում բացի ուսանողներից ուրիշ ազգեր էլ են ապրում: առաջ, ցարի ժամանակ օտարազգիները, մանաւանդ հրէաները սառտիկ ճնշման ու հալածանքների էին ենթարկուում: Սակայն ոչ միայն հրէաները, այլ ուրիշ ժողովուրդներն էլ ուսումնասիրողներն էլ բաւական տուժել են. տուժել են նաեւ կապիտալից: Մանաւանդ տուժել են աշխատաւորները: Ունեւորը՝ թէկուզ և նա օտար ազգութեան ու ցեղի պատկանէր հեշտութեամբ էր կարողանում իր գործը տեսնել,—ուսում կապիտալիստներն ու կալաւածատէրերը նրանց իրենց եղբայրներն էին համարում: Իսկ բանւորները, արհեստաւորները ենթարկուում էին հալածանքի, ստոր զրպարտութեան ու անարգանքի: Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութեան մէջ դոյութիւն պիտի չունենայ առանձին ազգերի ճնշում ու հալածանք, թէկուզ նրանք մեզանից աւելի պակաս լինեն թուով: Ոչ ոք որևէ առաւելութիւն պիտի չունենայ:

Սակայն բանւոր-գիւղացիական կառավարութիւնը կարող է առանձին անհատների ու խմբակների, ինչ ազգի էլ նրանք պատկանելիս լինեն, զրկել իրաւունքներից ու արածուցութիւններից, եթէ նրանք ի չարն են գործ դնում այդ իրաւունքները:

Բուրժուան, հակա-յեղափոխականը—ով ուզում է նա լինի,—հրէայ, լեհացի,—եթէ բանւորների մեծամասնութեան դէմ է դուրս գալիս, այլևս նրան փրկութիւն չկայ:

ԲԱՆԻՈՐՆԵՐԻ, ԳԻՒՂԱՅԻՆԵՐԻ, ԿՈՋԱԿՆԵՐԻ ԵՒ ԿԱՐՄԻՐ ԶԻՆԻՈՐՆԵՐԻ ՊԱՏԳԱՄԱՌՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՒՄԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

24. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը՝ Ռուսաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Ֆեդերատիւ Հանրապետութեան բարձրագոյն իշխանութիւնն է կազմում:

25. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը կազմած է քաղաքային Խորհուրդների ներկայացուցիչներից, 25,000 ընտրողներին 1 պատգամաւորի հաշուով, և Խորհուրդների նահանգական համագումարների ներկայացուցիչներից, 125,000 բնակչին 1 պատգամաւոր հաշւած:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ 1. Այս դէպքում, երբ Խորհուրդների նահանգական Համագումարը նախընթեր է Համառուսական Համագումարին, վերջինիս համար պատգամաւորներ ուղարկուում են անմիջական կերպով զաւառական Համագումարների կողմից:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ 2. Այն դէպքում, երբ Խորհուրդների Շըր-

ջանային Համագումարը նախընթեր է Համառուսական Համագումարին, վերջինիս համար պատգամաւորներ կարող են ուղարկել Շըջանային Համագումարի կողմից:

26. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը հրաւիրում է Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի կողմից մի տարւայ մէջ ոչ պակաս քան երկու անգամ:

Մեր երկրում բարձրագոյն իշխանութիւնը կը ներկայացնի այժմ Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը:

Իսկ ինչ է նշանակում այդ:

Այդ նշանակում է, որ մի բոլոր բուրժուաներն ու տարուկները չեն, որ պիտի կառավարեն բազմամիլիոն ժողովուրդը, այլ ինքը ժողովուրդը, բանւորներն ու գիւղացիները:

Խորհուրդների համագումարը—գա աշխատանքի պարլամենտ է, ընտրւած մարդկանց մի ժողով: Ամեն մի աշխատաւոր իրաւունք ունի Համագումարի համար ներկայացուցիչներ ընտրել: 25-ը Խորհուրդների Համագումարում պիտի վճռեն ամբողջ երկրին վերաբերող գլխաւոր գործերը: Դրա համար էլ այնտեղ պէտք է ուղարկել տեղական ամենալաւ ներկայացուցիչներին, բայց ուղարկելիս չպէտք է մոռանալ, որ առանց առաջնորդ-նորդների մնալ էլ չի կարելի:

Ամեն մի ընտրող, որ գիտակցաբար է ընտրում իր ներկայացուցիչներին, պիտի գիտենայ, թէ ինչպէս է կազմուում Խորհուրդների Համագումարը, և ինչ ձևով պատգամաւորներ պէտք է ընտրել նրա համար:

Ընտրութիւններն այնպէս են կատարուում: Ենթադրենք Սարատովի քաղաքային Խորհուրդը, որ կազմած է քաղաքի աշխատաւոր խաւերից, ուրն 200 մարդ՝ 300,000 ընտրողների ղողմից. Համառուսական Համագումարի համար նա ուղարկում է 12 պատգամաւոր, 25,000 ընտրողներին 1 պատգամաւոր հաշւելով:

Բայց բացի քաղաքի ներկայացուցիչներից, Համագումարին պիտի մասնակցեն նաեւ գիւղացիները, նահանգի բոլոր աշխատաւորները: Դրա համար այժմ գումարող Համառուսական Համագումարից առաջ, նախօրօք որոշւած ժամանակ (6-րդ Համագումարը—Յունւար 10 1919 թ.) ամեն մի նահանգում պէտք է նահանգական Համագումար հրաւիրել և այնտեղ ընտրել ներկայացուցիչներ Համառուսական Համագումարի համար: Եթէ նահանգական Համագումարը 500 հազար բնակիչ է ներկայացնում, հարկաւոր է չորս պատգամաւոր ուղարկել, 125 հազար բնակչին 1 պատգամաւոր հաշւելով:

27. Արտակարգ Համառուսական Համագումարը հրաւիրում է Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի կողմից իր հայեցողութեամբ և կամ տեղական Խորհուրդների պահանջով, եթէ այդ տեղերի ազգաբնակչութիւնը Հանրապետութեան բնակչութեան $\frac{1}{2}$ է կազմում:

28. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարն ընտրում է Հ. Կ. Գ. Կ. բաղկացած 200 հոգուց ոչ աւելի:

29. Համառուսական Կ. Գ. Կ. ամբողջովին պատասխանատու է Խորհուրդների Համառուսական Համագումարի առջև:

30. Մէկ Համագումարից մինչև միւս Համագումարը եղած ժամանակամիջոցում Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն ներկայացնում է Հանրապետութեան բարձրագոյն իշխանութիւնը:

Խորհուրդների Համառուսական և բթական Համագումարը 6 ամիսը մի անգամ է հրաւիրւում.—այսպէս, 5-րդ Համագումարը յուլիսի 10-ին էր, 6-րդը կը հրաւիրուի Յունուարի 10-ին: Բայց այս հերթական Համագումարներին միջանկեալ, կարող են արտակարգ Համագումարներ հրաւիրւել:

Այդ տեսակ Համագումարներ հրաւիրելու առիթ կարող են լինել բացառիկ դէպքերը, որպէսզի ամբողջ Ժողովուրդը իր ընտրեալների միջոցով ասի իր շուտափոյթ ու վճռական խօսքը:

Արտակարգ 4-րդ Համագումարը հրաւիրւած էր Բրեստի հաշտութեան պայմանագրի տրթիւ, երբ հարկաւոր էր վճռել՝ ընդունել, թէ ոչ հաշտութեան ծանր պայմանները:

Խորհուրդների Համառուսական Համագումարները հրաւիրւում են Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի կողմից, որ ընտրւում է Համառուսական Խորհրդային Ռուսաստանի 200 լաւագոյն մարդկանցից: Մէկ Համագումարից մինչև միւս Համագումարը, վեց ամիս ամբողջ աշխատանքը կատարում է Հ. Կ. Գ. Կ., ղեկավարւելով Համագումարի Երոշումներով և պատասխանատու լինելով նրա առջև:

ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԷԻ ԱՄՍԻՆ

31. Հ. Կ. Գ. Կ. ներկայացնում է Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ.-եան բարձրագոյն օրէնսդիր, կարգադիր և վերաստուգիչ մարմինը:

32. Հ. Կ. Գ. Կ. ընդհանուր ուղղութիւն է տալիս բանւորա-գիւղացիական կառավարութեան բոլոր մարմինների գործունէութեան, միացնում ու ներդաշնակում է օրէնսդրական ու կառավարչական աշխատանքները և հետևում է, որ կեանքի մէջ կիրաւեն՝ Խորհրդային սահմանադրութիւնը, Խորհուրդների Համառուսական Համագումարների և Խորհրդային իշխանութեան կենտրոնական մարմինների որոշումները:

33. Հ. Կ. Գ. Կ. քննում ու հաստատում է ղեկրետների նախագծեր և այլ առաջարկութիւններ, որ գալիս են Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի և կամ առանձին վարչութիւնների կողմից և հրատարակում է իր սեփական ղեկրետներն ու կարգադրութիւնները:

34. Հ. Կ. Գ. Կ. հրաւիրւում է Խորհուրդների Համառուսական

Համագումար, որին ներկայացնում է իր գործունէութեան հաշիւը և ղեկուցում է տալիս ընդհանուր քաղաքականութեան և առանձին հարցերի մասին:

35. Հ. Կ. Գ. Կ. կազմում է Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ՝ Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. գործերի ընդհանուր վարչութեան համար և բաժանմունքներ (Ժողովրդական Կոմիսարիատներ)՝ վարչութեան առանձին ճիւղերի ղեկավարութեան համար:

36. Հ. Կ. Գ. Կ. անդամները աշխատում են բաժանմունքներում (Ժողովրդական Կոմիսարիատներում), կամ կատարում են Հ. Կ. Գ. Կ. յատուկ յանձնարարութիւնները:

Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն հրատարակում է՝ օրէնքներ, կարգադրութիւններ, և հետևում է, որ Խորհրդային հիմնարկութիւնների գործերը անոնաւոր տարւեն:

Կ. Գ. Կ.՝ որպէս Հանրապետութեան բարձրագոյն մարմին, ուղղութիւն է տալիս Կառավարութեան գործունէութեան և հետևում է, որ Կենտրոնական Կառավարութեան և առանձին Կոմիսարիատների աշխատանքները ներդաշնակ լինեն Համառուսական Խորհուրդների և Խորհրդային սահմանադրութեան որոշումների հետ:

Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն կարող է Ժողովրդական կոմիսարներ նշանակել, որոնք և վարում են Հանրապետութեան գործերը:

Գործադիր Կոմիտէն հոգում է նաև համագումար հրաւիրելու մասին՝ համագումարի համար օրակարգ է մշակում և այլն:

Հ. Կ. Գ. Կ. բոլոր անդամները այս կամ այն պարտականութիւն են կատարում՝ աշխատում են բաժանմունքներում և կամ այս կամ այն կողմն գնում Հ. Կ. Գ. Կ. յատուկ ձեռնարկութիւններով:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՄԱՍԻՆ

37. Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին է պատկանում Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ.-եան գործերի ընդհանուր կառավարութիւնը:

38. Այս նպատակն իրագործելու համար, Ժող. Կ. Խոր. ղեկրետներ, կարգադրութիւններ, հրահանգներ է հրատարակում և առհասարակ միջոցներ է ձեռք առնում, որ անհրաժեշտ են պետական կեանքի ուղիղ և արագ ընթացքի համար:

39. Իր բոլոր կարգադրութիւններէն ու վճիռների մասին Ժող. Կոմ. Խորհուրդն անմիջապէս հաղորդում է Հ. Կ. Գ. Կ.-ին:

40. Հ. Կ. Գ. Կ. իրաւունք ունի փոխել կամ արգելել Ժող. Կոմ. Խորհրդի կարգադրութիւններն ու վճիռները:

41. Ժող. Կոմ. Խորհրդի բոլոր կարգադրութիւններն ու որոշումները, որ հասարակական մեծ նշանակութիւն ունեն, յանձնւում են Հ. Կ. Գ. Կ. քննութեան ու հաստատման:

Մանօթուքիւն. Անյապաղ գործադրութիւն պահանջող միջոցները կարող են անմիջական կերպով գործադրել ժող. Կոմ. Խորհրդի կողմից:

Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը կառավարում է երկիրը և նպաստում է պետական կեանքի կանոնաւոր ընթացքին: Ժողովրդական Կոմիսարները՝ մեր սոցիալիստական նաւի ղեկն են կազմում:

Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը պատասխանատու է ընտրւած մարզկանց՝ Հ. Կ. Գ. Կ.-ի առջև: Առաջ նախարարները (մինիստրները) պատասխանատու չէին ժողովրդի առջև, ընա կեանքն այնպէս էին տնօրինում, ինչպէս հարուստների շահն էր պահանջում:

Այժմ ժող. Կոմ. Խորհուրդը պարտաւոր է իր որոշումների մասին ղեկուցել Հ. Կ. Գ. Կ.-ին. բոլոր կարևոր գործերը հաստատուած են Համասոցական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի կողմից:

42. Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի անդամներն առանձին ժողովրդական կոմիսարիատների գլուխն են կանգնած:

43. Ժողովրդական կոմիսարիատները թւով 17 են, այն է.

ա) Արտաքին գործերի, բ) զինւորական գործերի, գ) ծովային գործոց, դ) ներքին գործոց, ե) արդարագատութեան, զ) աշխատանքի, է) հասարակական ապահովութեան, ը) ժողովրդական կրթութեան, թ) պոստ և հեռագրի, ժ) աղագային գործերի, ի) ելեմտական, լ) ճանապարհների հաղորդակցութեան, խ) երկրագործական, �ծ) առևտրական-արդիւնաբերական, կ) ժողովրդական պարենաւորման, հ) պետական վերահսկողութեան, ճ) ժողովրդական Տնտեսութեան Բարձրագոյն Խորհուրդ, զ) առողջապահական:

44. Իւրաքանչիւր ժողովրդական կոմիսար կոլեգիա է կազմում իր նախագահութեան տակ, որիա նախնները հաստատուում են Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի կողմից:

45. Ժողովրդական Կոմիսարն իրաւունք ունի իր հայեցողութեամբ վճռել այն բոլոր խնդիրները, որ համապատասխան կոմիսարիատի իրաւասութեան հն ենթարկուած, այդ մասին հաղորդելով ի գիտութիւն կոլեգիայի: Այն պարագային, երբ կոլեգիան համաձայն չէ ժողովրդական Կոմիսարի հետ, նա առանց արգելք հանդիսանալու այդ վճռի իրագործման, կարող է բողոք ներկայացնել Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին և կամ Հ. Կ. Գ. Կ. Նախագահութեան:

46. Ժողովրդական Կոմիսարները Խորհուրդը ամբողջութեամբ պատասխանատու է Խորհուրդների Համառուսական Խորհրդի և Հ. Կ. Գ. Կ. առջև:

47. Ժողովրդական Կոմիսարները Ժողովրդական Կոմիսարիատին կից գտնուող կոլեգիաներն ամբողջովին պատասխանատու են ժող. Կոմ. Խորհրդի և Հ. Կ. Գ. Կ. առջև:

48. Ժողովրդական Կոմիսար կոչումը պատկանում է բացառապէս

Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի անդամներին, նա է վարում Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. ընդհանուր կենտրոնական ու տեղական Խորհրդային Իշխանութեան և այ մի ներկայացուցիչ իրաւունք ունի այն իւրացնել: Ժողովրդական Կոմիսարները կառավարում են կոմիսարիատները: Արտաքին Գործոց Ժողովրդական Կոմիսարը վարում է Խորհրդային Ռուսաստանի փոխարարբերութիւնները միւս պետութիւնների հետ: Զինւորական գործոց Ժողովրդական Կոմիսարը վարում է զինւորական ցամաքային ոյժերը, ղեկավարում է կարմիր զօրքը:

Ներկայ անցողական շրջանում այդ կոմիսարիատները առանձնապէս նշանակութիւն ունեն: Մեր Հանրապետութիւնը շրջապատող օտարերկրացի դիշատիչների օղակը, օտարերկրացի զօրքերի ճնշումը՝ զինւորական ու արտաքին գործոց Կոմիսարներից ոյժերի մեծ լարում են պահանջում, որ կարելի լինի պաշտպանել ապագայ յափշտակութիւններից:

Ներքին Գործոց Ժողովրդական Կոմիսարը վարում է երկրի ամբողջ ներքին քաղաքականութիւնը, տեղական բոլոր Խորհուրդները: Արդարագատութեանը—վարում է բոլոր դատարանները: Հասարակական ապահովութեանը—ղեկավարում է աշխատա չընների խեղանդամ և հիւանդ լինելու պարագային օգնութիւն հասցնելու գործը, ծանապարհների Հաղորդակցութեանը—վարում է երկրթուղիները, Պետական վերահսկողութեան—ստուգում է և հետևում, որ ստացւած եկամուտները և տեղի ունեցող ծախքերը լինեն կանոնաւոր և օրինաւոր: Առողջապահութեանը—հոգ է տանում բանւորների ու զիւղացիների կեանքի ու առողջութեան մասին:

Այդ 17 առանձին Կոմիսարիատների մէջ է գտնուում Ժողովրդական Տնտեսութեան Բարձրագոյն Խորհուրդը: Այստեղ է կենտրոնացած մեր տնտեսութեան վերաբերեալ բոլոր գործերը:

Ժողովրդական կոմիսարիատները ինքնագլուխ չեն կառավարում, այլ կազմում են կոլեգիաներ, այսինքն պատասխանատու գործիչների ժողով, որ հաստատուած է Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի կողմից: Այդպիսի կոլեգիան բաղկացած է լինում ընդհանրապէս 5—7 հոգուց:

Թէև Ժողովրդական Կոմիսարը կարող է ինքնագլուխ վճռել որևէ հարց, սակայն կոլեգիան կարող է բողոքել այդ վճռի դէմ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդում, եթէ նա ամբողջութեամբ և կամ առանձին անդամները համաձայն չեն Ժողովրդական Կոմիսարի վճռի հետ:

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԵՒ ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԷԻ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

49. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարի և Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի իրաւասութեան են ենթարկում ընդհանուր պետական նշանակութիւն ունեցող բոլոր խնդիրները, այն է.

ա) Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. սահմանադրութեան հաստատումը, փոփոխումը և լրացումը:

բ) Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. ներքին ու արտաքին ամբողջ քաղաքականութեան ղեկավարումը:

գ) Սահմանների հաստատումն ու փոփոխութիւնը, նոյնպէս Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. հողամասերի և կամ նրան պատկանած իրաւունքների վաճառումը:

դ) Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. կազմի մէջ մտնող շրջանային Խորհրդային միութիւնների սահմանների և իրաւասութիւնների որոշումը ինչպէս նաև նրանց մէջ տեղի ունեցող վէճերը մաքրելը:

ե) Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. կազմի մէջ Խորհրդային Հանրապետութեան նոր անդամակից ընդունելը և Ռուսական Ֆեդերացիայից նրա առանձին մասերի անջատումը ճանաչելը:

զ) Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. երկրամասի ընդհանուր վարչական բաժանումը և շրջանային համախմբումների վաւերացումը:

է) Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. երկրամասում գոյութիւն ունեցող չափի, քաշի և փողերի յօրինակարգի (սիստեմի) հաստատումն ու փոփոխումը:

ը) Բանակցութիւններ օտար պետութիւնների հետ, պատերազմի յայտարարումն և խաղաղութիւն կնքելը:

թ) Փոխառութիւնների, մաքսային և առևտրական պայմանագրերի կնքումը և ֆինանսական համաձայնութիւններ կապելը:

ժ) Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. երկրամասի վրայ դրանուղ ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան և նրա առանձին ճիւղերի՝ հիմքերի և ծրագրերի կազմելը:

ի) Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. ելեմտացոյցի (բիւջէ) հաստատումը:

լ) Համապետական հարկերի ու տուրքերի սահմանումը:

խ) Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. զինւորական ոյժերի կազմակերպութիւնների հիմքերի որոշումը:

ծ) Համապետական օրէնսդրութիւն, դատավարական կազմ և դատավարութիւն, քաղաքացիական ու քրէական օրէնսդրութիւն և այլն:

կ) Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի առանձին անդամների և Ժ. Կ. Խ. ամբողջ կազմի պաշտօնի կոչելն ու հեռացնելը, նոյնպէս Ժ. Կ. Խ. նախագահի հաստատելը:

հ) Հանրապետութեան մէջ ապրող ռուս քաղաքացիների և օտար-երկրացիների իրաւունքներ ձեռք բերելու և կորցնելու մասին ընդհանուր որոշումների հրատարակումը:

ձ) Ընդհանուր ու մասնակի ներման իրաւունքը:

50. Բացի վերայիշեալ խնդիրները, Համառուսական Խորհուրդների համագումարի և Համառուսական Կ. Գ. Կ. իրաւասութեան տակ են գտնուում նաև այն խնդիրների լուծումը, որ նրանք ընդունում են, որպէս իրենց իրաւասութեան ենթակառուց խնդիրներ:

51. Բացառապէս Համառուսական Խորհուրդների Համագումարի իրաւասութեան է պատկանում.

ա) Խորհրդային սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքների որոշումը, փոփոխութիւնը և լրացումը:

բ) Խաղաղութեան պայմանագրերի վաւերացումը (ратификация)

52. Գ. կէտի և յօդ. 1-ի մէջ դրւած խնդիրների որոշումը Թոյլատրւում է Համառուսական Կ. Գ. Կ. միայն այն դէպքում, երբ Համառուսական Խորհուրդների համագումար հրաւիրել հնարաւորութիւն չկայ:

Համառուսական Համագումարը և Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն վճռում են Հանրապետութեան բոլոր գլխաւոր հարցերը: Համագումարը կարող է փոփոխել ու լրացնել արդէն գոյութիւն ունեցող հիմնական օրէնքը: Ղեկավարում է մեր ներքին բոլոր գործերը և մեր յարաբերութիւնները ուրիշ երկրների հետ: Խորհուրդների Համագումարը և Կ. Գ. Կ. նոյնպէս որոշում են ամբողջ Փուտաստանի Հանրապետութեան և առանձին շրջանների սահմանները:

Ո՛վ կարող է պատերազմ յայտարարել և խաղաղութիւն կնքել: Միայն Խորհուրդների համագումարը, միայն աշխատաւորական Փուտաստանի ընտրւած մարդիկ իրաւունք ունեն միլիտանտ բանւորների ու զինւորացիների բախտը վճռել: 1914 թիւն պատերազմ յայտարարեց Թագաւորը և նրան շրջապատող մի խումբ բիւրոկրատներ Բասպուտինը և անառակների վոհմակը: Իսկ այս արեւնալի սպանդանոցից ժողովուրդը ինքը դուրս եկաւ, — Խորհուրդների 4-րդ Համագումարը միլիտանտ աշխատաւորների կամքի համաձայն հաշտութիւն կնքեց: Եւ ապագայում էլ միայն Համառուսական համագումարը կարող է խաղաղութիւն կնքել կամ պատերազմ յայտարարել:

Խորհուրդների Համառուսական Համագումարի և Կ. Գ. Կ. իրաւունք է ժողովրդական ամբողջ տնտեսութեան ծրագիրը մշակել, մուտք ու ելքի ցուցակը կազմել (պետական զանձարանի), հարկեր ու զանազան տուրքեր նշանակել, դատարանների գործը վարել և այլն:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

Խորհուրդների Համագումարները հետեւեալ ձևով են կազմուած.

ա) Շրջանային Համագումարները — քաղաքային ու գաւառական համագումարների ներկայացուցիչներից, 25 հազար բնակիչներին 1 պատգամաւոր հաշւելով, իսկ քաղաքներից 1 պատգամաւոր՝ 5 հազար ընտրողների կողմից, բայց ամբողջ շրջանից ոչ աւելի քան 500 պատ-

գամաւոր. կամ համագումարների ներկայացուցիչներից, միեւնոյն կանոնով ընտրւած, եթէ այդ համագումարը հրաւիրուում է շրջանային համագումարից առաջ:

բ) Նահանգական (обружные)—քաղաքային և վիճակային համագումարների ներկայացուցիչներից, 10 հազար բնակչին 1 պատգամաւոր, իսկ քաղաքներից 2 հազար ընտրողներից 1 պատգամաւոր, բայց ամբողջ նահանգից ոչ աւելի քան 300 պատգամաւոր, բայց եթէ Խորհուրդների գաւառական համագումարը հրաւիրուում է նահանգաւորներից առաջ, այդ դէպքում ընտրութիւնները նոյն կանոններով կատարուում են ոչ թէ վիճակային, այլ գաւառային համագումարի կողմից:

գ) Գաւառական (ռայոնական)—վիճակի գիւղական խորհուրդների ներկայացուցիչներից, խորհուրդի իւրաքանչիւր 10 անդամին մի պատգամաւոր:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ 1. Գաւառական համագումարներին մասնակցում են այն քաղաքների խորհուրդներ, որոնց բնակիչները 10 հազարից աւելի չեն: Այն վայրերի գիւղական խորհուրդները, որոնց բնակիչների թիւը 10 պակաս է, գաւառական համագումարի պատգամաւոր ընտրելու համար միանում են:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ 2. Այն գիւղական խորհուրդները, որոնց անդամների թիւը 10-ից պակաս է, վիճակային համագումարին 1 պատգամաւոր են ուղարկում:

Տեղական Խորհրդային իշխանութեան կազմակերպութիւնը մինչև վերջին ժամանակներս խայտարեղէտ էր և սխալ: Մի տեղում ամբողջ իշխանութիւնը փաստօրէն գտնուում էր վարուց արդէն վերացւած Զինւորա-յեղափոխական Կոմիտէի ձեռքին, մի ուրիշ տեղում նա գտնուում էր աշխատաւոր ու ոչ աշխատաւոր ամբողջ ժողովրդի կողմից ընտրւած անկուսակցական Խորհուրդների ձեռքին: Եւ այս բոլորը այն պատճառով, որ չի եղել մի դեկավարող սկզբունք, ամբողջ երկրի համար չի եղել հիմնական օրէնք, որի հետեանքով շատ յաճախ տեղական զանազան Խորհրդային կազմակերպութիւնների մէջ անհամաձայնութիւններ էին տեղի ունենում:

Ներկայ հիմնական օրէնքը ճշտութեամբ որոշում է տեղերի Խորհրդացիին իշխանութեան սկզբունքները:

Ի՞նչպէս է կազմուում իշխանութիւնը սկսած փոքր գիւղերից մինչև մայրաքաղաքները:

Սկսենք գիւղերից: Պոլիկարպովկա գիւղը ընդամենը 1120 բնակիչ ունի, նրանցից՝ 72 փոքրահասակները, 14 վաշխառուներ, որ ուրիշի աշխատանքից են օգտուում, 5 խանութպաններ, եկեղեցական պաշտօնեաներ, 7 հոգի, այնտեղ մնում լիազօր իրաւունքներ ունեցող 1020 քաղաքացիներ որոնք և ընտրում են գիւղական Խորհուրդ, իւրաքանչիւր 100 բնակչի՝ 1 պատգամաւոր, իսկ գիւղի ունի 1120 բնակիչ,—ուրեմի 11 պատգամաւորները կազմում են գիւղական Խորհուրդը:

Եթէ վիճակում 15 գիւղ կայ, այդ դէպքում 15 գիւղական Խորհուրդները միանում են ու կազմում վիճակային համագումար, Խորհուրդի 10 անդամին 1 պատգամաւոր հաշւելով: Վիճակային համագումարը 10 հոգուց բաղկացած Գործադիր Կոմիտէ են ընտրում, որը և վարում է վիճակի բոլոր գործերը:

Գիւղական Խորհուրդները կազմում են նաև գաւառական իշխանութիւն, իրենց ներկայացուցիչներն ընտրելով Գաւառական համագումարի համար, այնպէս որ ամեն մի օր հազար բնակչի մի պատգամաւոր է գալիս:

Գաւառական համագումարներին մասնակցում են նաև 10 հազար բնակիչ ունեցող քաղաքները: Գաւառական համագումարում ընտրում է նաև Գործադիր Կոմիտէ, ամբողջ գաւառի աշխատանքները ղեկավարելու համար:

Յետոյ գալիս է նահանգներում Խորհրդային իշխանութիւն կազմակերպելու հարցը: Նահանգային համագումարը հրաւիրում է քաղաքային Խորհուրդների և վիճակային համագումարի ներկայացուցիչներից, բնակչի կանոնի համաձայն: Նահանգական համագումարը, գաւառական և վիճակային համագումարների նման, ընտրում է իր նահանգական Գործադիր Կոմիտէն, Նահանգական Գործադիր Կոմիտէի պարտականութիւնն է նահանգի բոլոր գործերի ղեկավարել՝ կազմել նահանգի երկմուտը, բարձրացնել տնտեսութիւնը, զարգացնել այն ճիւղերը, որ տեղւոյն համար աւելի արժէք ունեն և վերջապէս կեանքի մէջ կիրառնել Կենտրոնական Իշխանութեան որոշումները:

Յետոյ գալիս է շրջանային համագումարների կազմակերպելու խնդրը: Բնական ու տնտեսական պայմանների տեսակէտից Ռուսաստանը բաժանւում է հետեւեալ շրջաններին: Մոսկովեան արդիւնաբերական, Հիւսիսային, Ուրալեան և այլն: Շրջանը մի քանի նահանգներից է բաղկացած: Այս նահանգները կապւած են իրար հետ ընդհանուր տնտեսական շահերով՝ տնտեսութեան կազմակերպութեամբ, բնական հարստութիւնների շահագործմամբ և այլն:

Շրջանը կառավարելու համար Շրջանային համագումար է հրաւիրում: Շրջանային համագումարի պատգամաւորները կարող են ուղարկւել նահանգական համագումարների կողմից, եթէ այս համագումարները տեղի են ունենում շրջանային համագումարների նախօրեակին, և կամ գաւառական համագումարների ու քաղաքային Խորհուրդների կողմից ա. հատուածի մէջ ցոյց տրւած թւի համաձայն:

54. Խորհուրդների համագումարները հրաւիրում են Խորհրդային իշխանութեան երկրամասերի համապատասխան գործադիր մարմինների կողմից Գործադիր Կոմիտէների) վերջիններս հայեցողութեամբ և կամ այն վայրերի Խորհուրդների պահանջով, որոնց թիւը ներկայ շրջանի $\frac{1}{3}$ է կազմում: Յամենայն դէպս շրջաններում տարին երկու անգամ ոչ պակաս, նահանգներում և գաւառներում առնւազը երեք անգամ մէկ անգամ և վիճակներում ամիսը առնւազն մէկ անգամ:

55. Խորհուրդները Համագումարը (շրջանային, նահանգական, գաւառական, վիճակային) ընտրում է իր գործադիր մարմինը—Գործադիր Կոմիտէն, որի անդամների թիւը պիտի լինի ոչ աւել քան՝ ա) շրջանում և նահանգում—25, բ) գաւառում—20, գ) վիճակում—10. Գործադիր Կոմիտէն ամբողջութեամբ պատասխանատու է իրեն ընտրող Խորհուրդների Համագումարի առջև։

56. Իր իրաւասութեան սահմանների մէջ Խորհուրդների Համագումարը (շրջանային, նահանգական, գաւառական, վիճակային) ներկայ երկրամասի սահմաններում միակ իշխանութիւնն է կազմում. իսկ երկու համագումարների մէջ եղած ժամանակաշրջանում Գործադիր Կոմիտէին է պատկանում այդ իշխանութիւնը։

Խորհուրդների համագումարը սովորաբար հրաւիրւում է Գործադիր Կոմիտէի կողմից, բայց ոչ թէ քաղաքային, այլ նահանգական, գաւառական և կամ վիճակային, նայելով թէ ինչ համագումար է հրաւիրւում։ Բացառիկ պարագաներում համագումար կարող է հրաւիրւել Խորհուրդների պահանջով, եթէ նոյն շրջանի նահանգի գաւառի կամ վիճակի ազգաբնակչութեան մէկ մասն են ներկայացնում, այսինքն եթէ նահանգում 300,000 բնակիչ կայ, այն ժամանակ 100,000 բնակիչ ներկայացնող Խորհուրդների պահանջով Համագումար պէտք է հրաւիրւի։

Համագումարներ պէտք է հրաւիրւեն՝ շրջաններում—տարւայ մէջ երկու անգամից ոչ պակաս, նահանգներում և գաւառներում—երեք ամիսը մի անգամ, իսկ վիճակներում—ամիսը մի անգամ։ Այդ անհրաժեշտ է այն պատճառով, որ աւելի յաճախ կարելի լինի ընդհանուր ձեռքբերով վճռել տեղական կեանքի գլխաւոր խնդիրները և բացի այդ հնար աւնենալ Գործադիր Կոմիտէ վերընտրելու։

Ոչ միայն քաղաքային Խորհուրդներն են իրենց Գործադիր Կոմիտէն ընտրում, այլ և նահանգներում, գաւառներում և վիճակներում Խորհուրդների Համագումարները իրենց Գործադիր Կոմիտէներն են ընտրում, բոլոր տեղերում Խորհրդային աշխատանքը ղեկավարելու համար։ Այդպիսի Գործադիր Կոմիտէն, որ ընտրւում է հատուած 55-ի մէջ ցոյց տրւած թւի համամաս, երկու համագումարների մէջ եղած ժամանակաշրջանում իր տեղի համար ներկայացնում է բարձրագոյն իշխանութիւնը, բայց այն Գործադիր Կոմիտէն, որ ընտրւում է, նահանգի, գաւառի և կամ վիճակի Խորհուրդների Համագումարի կողմից, ենթարկւում է բարձրագոյն իշխանութեան, այսինքն նոյն Խորհուրդների Համագումարի իշխանութեան։

Նահանգի Գործադիր Կոմիտէն, որ ընտրւում է նահանգային Խորհուրդների Համագումարին, քաղկացած է ոչ աւելի քան 25 անդամից, իսկ վիճակայինները—10-ից ոչ աւելի։ Գործադիր Կոմիտէների անդամների փոքրաթիւ քանակը ոչ միայն վատ ազդեցութիւն չի անում գործի վրայ, այլ ընդհակառակը նպաստում է գործի յաջողութեանը, Գործադիր Կոմիտէի փոքրաթիւ անդամները աւելի արդիւնաւէտ կաշխատեն, նրանք աւելի շուտ կը հասկանան միմիանց։

ՊԱՏԳԱՍԱՌՈՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

57. Պատգամաւորների Խորհուրդներ կազմւում են՝

ա) Քաղաքներում—իւրաքանչիւր 1000 բնակչին 1 պատգամաւոր հաշւելով, բայց ընդհանուր առմամբ 50-ից ոչ պակաս և 1000-ից ոչ աւելի։

բ) Գիւղերում (շէնքերում, գիւղերում, ստանիցաներում, 10,000-ից ոչ պակաս բնակչութիւն ունեցող քաղաքներում, առւններում, ագաւակներում և այլն)—իւրաքանչիւր 100 բնակչին 1 պատգամաւոր, բայց ամեն գիւղին 3-ից ոչ պակաս և 50 ոչ աւելի պատգամաւոր։

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ.—Այն գիւղերում և տեղերում, ուր հնարաւոր է այս ձևով կազմակերպել, վարչական խնդիրները կը վճռեն նոյն գիւղի կամ տեղի ընտրողների ընդհանուր ժողովում անմիջական կերպով։

58. Ընթացիկ աշխատանքի համար Պատգամաւորների Խորհուրդը իր միջից ընտրում է գործադիր մարմին (Գործադիր Կոմիտէ) գիւղերում՝ 5 հոգուց ոչ աւելի, իսկ քաղաքներում իւրաքանչիւր 50 անգամ մին 1 հոգի, բայց 3-ից ոչ պակաս և 15-ից ոչ աւելի (Պետերբուրգ և Մոսկւա—40-ից ոչ աւելի)։ Գործադիր Կոմիտէն ամբողջովին պատասխանատու է իրեն ընտրող Խորհրդի առջև։

59. Պատգամաւորների Խորհուրդը հրաւիրւում է Գործադիր Կոմիտէի յոգմից վերջինիս հայեցողութեամբ կամ Խորհրդի անդամների ոչ պակաս քան կէսի, պահանջով, քաղաքներում շաբաթը ոչ պակաս քան 1 անգամ և գիւղերում շաբաթը 2 անգամ։

60. Իր իրաւասութեան սահմանների մէջ, և հատուած 57 (Ծանօթութեան) մէջ նախատեսուած դէպքում, ընտրողների ընդհանուր ժողովը, ոերկայաթիւնում է, ներկայ երկրամասի սահմանների մէջ, բարձրագոյն իշխանութիւնը։

Քաղաքների և գիւղերի Պատգամաւորների Խորհուրդը տեղական իշխանութեան հիմնական բլիշն (ячейка) են կազմում։ Քաղաքային և գիւղական Խորհուրդները կազմւում են տեղական աշխատաւորների ընտրւածներից։ Քաղաքներում իւրաքանչիւր 1000 բնակչից մի պատգամաւոր է ընտրւում, գիւղերում—իւրաքանչիւր 100-ին մէկ պատգամաւոր։ Այս նորման հաստատւած է, որպէս փորձ, Խորհուրդների ընտրութեան համար։ Քաղաքներում երբեմն ազգաբնակչութիւնը տասնապատիկ աւելի շատ է լինում, երբեմն քիչ։ Դրա համար վերցւած է միջին թիւը։

Քաղաքային Խորհրդում պատգամաւորների թիւը 50-ից պակաս և 1000 աւելի չի կարող լինել. գիւղերում 3-ից պակաս և 50-ից աւել. սակայն օրէնքը թոյլ է տալիս, այն տեղերում, ուր հնարաւոր է այդ—գիւ-

ցուկ, փոքր գիւղերում, խնդիրները վճռել ընտրողների ընդհանուր ժողովում, այդ ձևը թէ՛ աւելի դեմոկրատական է և թէ՛ աւելի պարզ:

Խորհուրդները իրենց միջից ընտրում են Գործադիր Կոմիտէներ, 58-րդ հատածի մէջ ցոյց տրւած նորմայով: Գործադիր Կոմիտէն պատասխանատու է Խորհրդի առջև:

ՏԵՂԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

61. Շրջանային, նահանգական, գաւառական և վիճակային Խորհրդային իշխանութեան մարմինների, ինչպէս և Պատգամաւորների Խորհուրդների գործունէութեան առարկան են կազմում:

ա) Խորհրդային իշխանութեան համապատասխան բարձրագոյն մարմինների որոշումների կիրառումը կեանքի մէջ:

բ) Միջոցներ ձեռք առնել տեղական կուլտուրան և տնտեսութիւնը բարձրացնելու համար:

գ) Այն բոլոր խնդիրների լուծումը, որ գուտ-տեղական նշանակութիւն ունեն:

դ) Խորհրդային գործունէութեան միացումը տեղի սահմանների մէջ:

62. Խորհուրդների Համագումարներին և Գործադիր Կոմիտէներին իրաւունք է տրւում վերահսկելու տեղական Խորհուրդների գործունէութեան վրայ, (այսինքն, Շրջանայիններին—նոյն շրջանի բոլոր Խորհուրդների վրայ, վերահսկելու իրաւունքը, նահանգականներին—նոյն նահանգի բոլոր Խորհուրդների վրայ, բացի քաղաքացիներից, որոնք չեն մտնում գաւառական համագումարների կազմի մէջ, և այլն), իսկ շրջանային նահանգական համագումարներին և նրանց Գործադիր Կոմիտէներին ըստ իրենց է տրւում նրանց շրջաններում գործող Խորհուրդների որոշումները բեկանել, կարևոր դէպքերում այդ մասին տեղեկացնելով Խորհրդային Կենտրոնական իշխանութեան:

63. Խորհրդային իշխանութիւնների մարմինները վրայ դրած խնդիրների իրագործման համար Խորհուրդներին (քաղաքային և գիւղական) և Գործադիր Կոմիտէներին (շրջանային, նահանգական, գաւառական և վիճակային) կից համապատասխան բաժանմունքներ են կազմում, բաժանմունքների կառավարիչներ դնելով նրանց գլխին:

Իսկ ի՞նչ է տեղերի Խորհրդային իշխանութեան կոչումը նախ և առաջ այն, որ նա ճշտութեամբ ու անշեղ կերպով հեռանքի մէջ իրագործէ Խորհրդային Կենտրոնական իշխանութեան որոշումները: Կենտրոնական իշխանութեան որոշումները տեղերում կիրառելու մէջ եղել են և լինում են թերութիւններ: Մինչև վերջին ժամանակներս Խորհուրդները տեղերում իրենք իրենց գլխի էին աշխատում և դրա հետևանքն այն էր լինում, որ շատ անգիտութեամբ հարցերը Կենտրոնին հիմնովին հակառակ էին վճռում: Այդ բանից

կարելի է խուսափել միայն այն ժամանակ, երբ տեղական իշխանութիւնը կը հետևի Կենտրոնական Կառավարութեան որոշումներին:

Բացի այդ տեղական Խորհրդային իշխանութեան վրայ մի հսկայական ստեղծագործող աշխատանքի պարտականութիւն է ընկնում—հարկաւոր է հոգ տանել բարձրացնելու տեղական տնտեսութիւնը, բարձրացնել քաղաքացիների զարգացումն ու գիտակցութիւնը: Ժողովրդական տնտեսութիւնը պատերազմի ընթացքում բոլորովին քայքայել է՝ կամուրջները, ճանապարհները—բոլորը քար ու քանդ են եղել: Դպրոցները, հիւանդանոցները, որբանոցները—բոլորը անպէտքացել են, բաց ի թող են արւած և աւերւած. շատ դէպքերում կարիք կը լինի ամեն բան նորից սկսել:

Փաղաքային ու գիւղական տնտեսութիւնը նոր հիմքերով կարգի դնելը դժուար է: Դժուար է այն պատճառով, որ հարկ կը լինի հինք քանդել ամբողջովին և կառուցել նորը, սոցիալիստականը:

Փաղաքներում մասնաւոր սեփականութիւն կազմող ամբողջ տնտեսութիւնը անցնում է Խորհուրդների ձեռքը: Արդիւնաբերութիւնը, առևտուրը, կրթութիւնը, քաղաքային շինարարութիւնը—այդ բոլորը պիտի լինի Խորհուրդների ձեռքին: Գիւղերում էլ շատ գործ կայ անելու: Հողը անցաւ գիւղացիների ձեռքը, բայց հարկաւոր է բաժանելու և մշակելու ձևը գիտենալ, իսկ այս բոլորը գլուխ բերելը—բաւական դժուար գործ է: Դրա վրայ աւելացրու համայնական տնտեսութեան կազմակերպումը, չունեւորների միութիւնը, այս բոլորը անյետաձգելի հարցեր են, որ միմիայն տեղական Խորհուրդները կարող են վճռել:

Խորհրդային իշխանութեան բարձրագոյն մարմինները պարտաւոր են հետևել, որ տեղական Խորհուրդները ճշտութեամբ կատարեն Կենտրոնական իշխանութեան որոշումները: Գաւառական Գործադիր Կոմիտէի պարտականութիւնն է հսկել իր գաւառի վիճակային և գիւղական Խորհուրդների գործունէութեան վրայ:

Շրջանային իշխանութեան և նահանգական Խորհրդային մարմինները բացի իրենց շրջանի կամ նահանգի մէջ մտնող Խորհուրդների գործունէութեան վրայ հսկելուց, կարող են նաև այդ Խորհուրդների վճիռները բեկանել, եթէ նրանք չեն համապատասխանում Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի որոշումներին: Այս տեսակ դէպքեր վերջին ժամանակներս շատ են եղել: Տեղական Խորհուրդը կամ Գործադիր Կոմիտէն, կտրւած լինելով Կենտրոնից, շատ անգամ այնպիսի վճիռներ են անցկացնում, որ չեն համապատասխանում Կենտրոնական Կառավարութեան որոշումներին:

ԱԿՏԻ ԵՒ ՊԱՍՍԻ ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆԲ.

64. Խորհուրդների մէջ ընտրելու իրաւունք ունեն, անկախ իրենց հաւատից, ազգութիւնից մշտաբնակութիւնից և այլն, Ռուսաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Ֆեդերատիւ Հանրապետութեան՝ տասնութ տարին լրացրած, երկու սեռի հետևեալ քաղաքացիները.

ա) Արտադրողական և հասարակական օգտակար աշխատանքների միջոցաւ իրենց ապրուստը ձեռք բերող բոլոր անհատները, տնային աշխատանքով պարապողները, նախ նրանք, որոնք հաւատում են առաջինների աշխատանքի արտադրողականութեան, այն է՝ ամեն տեսակի ու կարգի բանւորներն ու պաշտօնեաները, որ աշխատում են արդինաբերութեան, առևտուրի, գիւղատնտեսութեան մէջ և այլն, գիւղացիները և հողագործ—կուլակները, որ սեփական շահի համար չեն օգտուում վարձու աշխատանքից:

բ) Խորհրդային բանակի և նաւատորմի զինւորները:

գ) Այն քաղաքացիները, որ պատկանում են 64-րդ յօդաւորի 1 և 2 կէտերում յիշած կարգին, և որոնք այս կամ այն չափով կորցրել են աշխատելու ընդունակութիւնը:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. 1.—Տեղական Խորհուրդները կարող են, Կենտրոնական իշխանութեան թոյլտուութեամբ, ներկայ յօդաւորում որոշած տարիքի չափը պակսեցնել:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ 2.—Ակտիւ և պասսիւ ընտրական իրաւունքից օգտուում են նաև այն անհատները, որ յիշած են 20-րդ յօդաւորի մէջ և, որոնք չեն պատկանում Ռուսաստանի քաղաքացիների թւին:

Յարկովի տիրապետութեան ժամանակ Պետական դոմայի ընտրութիւններին մասնակցում էին 25 տարին լրացնողները միայն: Յարկաւ սպասաւորները վախենում էին երիտասարդներից, — նրանք աւելի յեղափոխական են, նրանք աւելի շուտ են ըմբոստանում ճշման ու ստրկութեան դէմ: Ընտրութիւններին կանայք չէին կարող մասնակցել: Բանւորների ու գիւղացիների իրաւունքները չափազանց սահմանափակ էին:

Բուրժուազիայի տիրապետութեան ժամանակ Սահմանդիր Ժողովի ընտրութիւններին մասնակցում էին բոլորը, ընտրութիւնները կատարւում էին գաղտնի, ծածկած ծրարներով, ուղղակի Սահմանադիր Ժողովին:

Թւում էր, թէ դրանից լաւ էլ ի՞նչ կարող էր լինել: Սակայն այլ բան դուրս եկաւ, մեծ թերութիւններ երևան եկան, — ընտրւեցին աշխատաւոր Ժողովրդի թշնամիները, այսօրւան հակա-յեղափոխականները:

Դրա պատճառն այն էր, որ ընտրութիւններն ազատ չէին կատարւում, — բուրժուազիան, մենշեիկները և աջ էս-էրները իրենց գործն էին տանում. յուսահատ ագիտացիա և հալածանք էին մղում բանւորների և գիւղացիների իսկական ներկայացուցիչների դէմ և բացի այդ ընտրութիւններին մասնակցում էին նաև ոչ աշխատաւորները, ուրիշի աշխատանքով ապրողները՝ ունեւորներն ու կալածատէրերը:

Խորհուրդների և Խորհուրդների Համառուսական Համագումարի ընտրութիւններին մասնակցելու իրաւունք ունեն Հանրապետութեան բոլոր քաղաքացիները, սակայն, որոնք ապրում են իրենց աշխատանքով և չեն օգտուում վարձու աշխատանքից: Բոլոր գիւղացիները, գիւղի չունեւորները, ով ինքն է վար ու ցանք անում և մշակներ չունի, կարող է ընտրել և ընտրւել: Կինը, որ տնային տնտեսութեամբ է պարապում, 18 տարին լրացրած

տղան ու աղջիկը, — բոլորը պարտաւոր են մասնակցել Խորհուրդների ընտրութիւններին:

Բացի բանւորներից ու գիւղացիներից ընտրութիւններին մասնակցելու իրաւունք ունեն նաև զինւորներն ու նաւաստիները:

Բուրժուական օրէնքները թոյլ չեն տալիս զինւորներին ընտրական տուփերին մօտենալ: Ուկրաինայում, հէնց որ իշխանութիւնն անցաւ բուրժուազիայի ձեռքը, զինւորներին իսկոյն զրկեցին ընտրողական տուփերից: Խորհրդային Հանրապետութեան պաշտպանը, մեզանում, Խորհրդի ընտրութիւնների ժամանակ պէտք է առաջին շարքերում ընթանայ:

Խեղ—բանւորները (КНВАЛІД) որ կորցրել են աշխատանքի ընդունանակութիւնը, բայց միևնոյն ժամանակ ուրիշի աշխատանքը սեփական շահու համար չեն շահագործում, կարող են Խորհուրդների և Համագումարների ընտրութիւններին մասնակցել: Միթէ կարելի է աշխատելու ընդունակութիւնը կորցրած բանւորին զրկել ընտրելու իրաւունքից: Ո՛չ, նա առաջինը պիտի մօտենայ ընտրական տուփին:

65. Ձեռն կարող ընտրել և ընտրւել, թէկուզ նրանք և մտնեն վերոյիշեալ կարգերից որևէ մէկի մէջ՝

ա) Նրանք, որ սեփական շահու համար օգտուում են վարձու աշխատանքից:

բ) Նրանք, որոնք ապրում են առանց աշխատանքի ձեռք բերած եկամուտով, այն է՝ դրամազլխի տոկոսներով, ձեռնարկութիւնների եկամուտներով, կայքերից ստացած եկամուտներով և այլն:

գ) Մասնաւոր վաճառականները, առևտրական ու վաճառականական միջնորդները:

դ) Վանականները եկեղեցական ու կրօնական պաշտամունքին ծառայող հոգևորականները:

ե) Նախկին ոստիկանութեան ծառայողներն ու ազնւոտները, ժանդարմական յատուկ մարմնի և պահպանութեան բաժանմունքի պաշտօնեաները, նոյնպէս և Ռուսաստանի նախկին կայսերական տան անդամները:

զ) Նրանք, որ որոշեալ կարգի հիման վրայ ճանաչւած են, որպէս հոգեկան հիւանդ և կամ խելագար: Նոյնպէս և խնամակալութեան տակ գտնւողները:

է) Նրանք, որ դատապարտւած են շահադիտական և արատ բերող յանցանքների համար՝ օրէնքի և կամ դատաստանական դատավճռի սահմանած ժամանակի ընթացքում:

Ուրեմն ով չի կարող ընտրել ու ընտրւել:

Նա, ով մշակներ ունի և ապրում է նրանց աշխատանքով:

Կապիտալիստը, որ ֆաբրիկայում բանւորներ է պահում: Վաշխառուն, որ հողը ուրիշի ձեռքով է մշակում, — աշխատաւոր սրբիալիստական կառավարութեան մէջ այս տարւոյնը չեն կարող մասնակցել Խորհուրդների և Համագումարների ընտրութիւններին: Նրանք բոլորը օգուտ են ստանում.

կապիտալիստը բանւորին օրական 15 ռ. է վճարում, իսկ նրա պատրաստած ապրանքի փոխարէն ստանում է 25 ռ.: Գիւղական վաշխառուն վաւորում, ցանում և քաղում է հացը մշակների ձեռքով և հացը ծախում է շահադիտական գներով, ինքը բոլորովին չի աշխատում: Նրանք բոլորը օրէնքով զրկւում են ընտրողական իրաւունքից: Բուրժուական կառավարութեան մէջ, ուր պարլամենտները, պետական խորհուրդները, սահմանադիր ժողովները հարուստների շահերն են հետապնդում, այնտեղ բանւորների ու գիւղացիների մեծագոյն մասը մի խումբ տղրուկների շահերի համար զրկւում է ընտրողական իրաւունքից: Մեզանում բուրժուականների և վաշխառուների խմբակը, յանուն ամբողջ աշխատաւոր ժողովրդի շահերի, զրկւում է ընտրողական իրաւունքից:

Եւ ոչ միայն կապիտալիստներն ու վաշխառուներն են զրկւում այդ իրաւունքից, այլ և բոլոր պորտաբոյծներն ու տղրուկները, որ առկոսներով խեղդում են ժողովրդին, բոլոր նրանք, որ եկամուտներ են ստանում տներից, կալածներից և ձեռնարկութիւններից, որ կամ իրենք են յափըշտակել, և կամ իրենց հայրերն ու պապերը:

Նոյնպէս ընտրելու իրաւունք չունեն խանութպանները, շահադէտներն ու չարչիները, Նրանք բոլորը—աշխատաւորների երդեալ թշնամիներն են, ծայրահեղ հակա-յեղափոխականներ:

Տէրտէրները, վարդապետները,—այս բոլոր համաշխարհային հաց-կատակները ոչ մի դէպքում չը պիտի մասնակցեն խորհուրդների ընտրութիւններին: Եկեղեցին անշատեալ է պետութիւնից, ուստի և տէրտէրները, վարդապետները մասնակցութիւն չպիտի ունենան պետական գործերին: Նրանց գործն է յիմարացնել ժողովուրդը, քանի տգէտ է այդ ժողովուրդը և դեռ չի հասկացել տէր-տէրական խաբէութիւնները:

Օխրանսիկները, ոստիկանները, ժանդարմները, կայսերական բոլոր թիկնապահները, ոչ միայն չեն կարող մասնակցել խորհուրդների ընտրութիւններին, այլ և նրանց խիստ հսկողութեան տակ պիտի առնել և հակա-յեղափոխական առաջին իսկ քայլին նրանց՝ աշխատաւոր ժողովրդի հետ ունեցած յարաբերութիւնը բոլորովին պէտք է խզել:

Ընտրութիւններին չեն կարող մասնակցել գողերը, աւազակները ինչպէս նաև շահադիտութեան և այլ արատաւոր յանցանքների համար դատապարտւածները:

ԻՆՉՊԷՍ ՊԷՏԲ Է ԿԱՏԱՐԵԼ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

66. Ընտրութիւնները կատարւում են ընդունւած սովորութեան համաձայն, տեղական խորհուրդների նշանակած օրերը:

67. Ընտրութիւնները կատարւում են ընտրողական Կոմիտիայի և տեղական խորհրդի ներկայացուցչի ներկայութեամբ:

68. Այն դէպքերում, երբ խորհրդային իշխանութեան ներկայա-

ցուցչի ներկայութիւնը տեխնիկական տեսակէտով անհնարին է, նրան փոխարինում է ընտրողական Կոմիտիայի նախագահը, իսկ վերջինիս բացակայութեան պարագային ընտրողական ժողովի նախագահը:

69. Ընտրութիւնների ընթացքի և արդիւնքի մասին արձանագրութիւն է կազմւում ընտրողական Կոմիտիայի և խորհրդի ներկայացուցչի ստորագրութեամբ:

70. Ընտրութիւններ կատարելու մանրամասն ծրագիրը, ինչպէս և արհեստակցական և այլ բանւորական կազմակերպութիւնների մասնակցութիւնը այդ ընտրութիւններին որոշւում է տեղական խորհուրդների կողմից համաձայն Հ. Կ. Գ. Կ. հրահանգի:

Երբ կատարել ընտրութիւնները,—դա կախած է այն բանից, թէ ինչ տեսակ կարգ կը որոշւի ընտրութիւնների համար, բայց լաւագոյն է ընտրութիւնները կատարել տօներին, երբ աշխատանք չի լինում:

Անհրաժեշտ է հետեւել, որ ընտրութիւնները կատարւեն կանոնաւոր որ ոչ մի սխալմունք չը լինի, ապա թէ ոչ դժգոհները, օգտւելով եղած սխալից, կը բողոքեն ընտրութիւնների դէմ: Ուստի անհրաժեշտ է, որ ընտրութիւնների ժամանակ ներկայ լինի տեղական խորհրդի ներկայացուցիչը և կամ Ընտրողական Կոմիտիայի նախագահը, իսկ եթէ այդ էլ հնարաւոր չէ, այն ժամանակ ընտրողական ժողովի նախագահը: Յամենայն դէպս կարեւոր է, որ ընտրութիւններին լիազօր և պատասխանատու որեւէ մէկը ներկայ լինի: Այս լիազօր ղեկները ընտրութիւնների ընթացքի և արդիւնքի մասին մանրամասն արձանագրութիւն են կազմում:

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՏՈՒԳԵԼՈՒ, ԲԵԿԱՆԵԼՈՒ ԵՒ ՊԱՏ-ԳԱՄԱԽՈՐՆԵՐԸ ՅԵՏ ԿԱՆՁԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

71. Ընտրութիւնների վերաբերեալ բոլոր նիւթերը յանձնւում են համապատասխան խորհրդին:

72. Խորհուրդը ընտրութիւնները ստուգելու համար նշանակում է мандатная Կոմիտիա:

73. Ստուգման արդիւնքի մասին мандатная Կոմիտիան ղեկուցում է խորհրդին:

74. Խորհուրդն է որոշում վիճելի թեկնածուները հաստատելու խնդիրը:

75. Այս կամ այն թեկնածուն չը հաստատելու պարագային խորհուրդը նոր ընտրութիւններ է նշանակում:

76. Ընտրութիւնները ընդհանրապէս անկանոն լինելու դէպքում, բեկանելու հարցը որոշում է հետեւեալ՝ ըստ հերթի աւելի բարձր խորհրդային իշխանութեան մարմինը:

77. Խորհրդային ընտրութիւնների համար ամենաբարձր վճարեկ

ատեանը ներկայացնում է Հ. Կ. Գ. Կ.:

78. Ընտրողները ամեն ժամանակ իրաւունք ունեն խորհուրդ ուղարկած իրենց պատգամաւորին յետ կանչել և նոր ընտրութիւններ կատարել, համաձայն ընդհանուր հիմունքներին:

Երբ ընտրութիւնները կատարւած վերջացած են, ամբողջ նիւթը յանձնւում է համապատասխան խորհրդին որտեղ և կատարւում է վերջնական ստուգումը: Խորհուրդը որոշում է բոլոր վիճելի հարցերը: Այն դէպքում, երբ խորհուրդը չի կարողանում հարցը վճռել, նա գործը յանձնում է բարձր իշխանութեան, մինչև իսկ Հ. Կ. Գ. Կ.:

Կարևոր է նաև այն պարագան, որ ընտրողները կարող են խորհուրդ ուղարկած իրենց պատգամաւորին յետ կանչել և նոր ընտրութիւններ կատարել:

Բուրժուական պարլամենտից պատգամաւորին չէր կարելի յետ կանչել: Արտայայտում էր նա, արդեօք, իրեն ընտրողների կամքը, թէ ոչ,— միևնույն էր, մինչև ժամանակաշրջանը լրանալը նա մնում էր: Այդպէս էր մեր ցարական բուրժուական Սահմանադիր ժողովում:

Բայց հրքան արդար է այս:

Վերցնենք, օր. համար, Սահմանադիր ժողովի ընտրութիւնները: Շնորհիւ Կերենսկու և աջ էս-էրների խորամանկ քաղաքականութեան, որոնք ձարպիկ կերպով իրենց կուսակցական ընկերներին—ձախ էս-էրներին «մշակեցին», զիւղերում ճնշող մեծամասնութեամբ ընտրւեցին աջերը, այսօրւան մարդասպաններն ու հակա-յեղափոխականները: Քաղաքներում, շնորհիւ կոմունիստների յուլիսեան հալածանքների, բանւորներն ամեն տեղ չըկարողացան իրենց իսկական ներկայացուցիչներին ընտրել: Այնպէս եղաւ, ինչպէս ձեռնարկ էր ունեւորներին:

Մի ամիսն անց միայն գիւղն ու քաղաքը զգացին, որ իրենք խաբւած են աշխատաւոր ժողովրդի մեծագոյն մասը չէին կամենում, որ համաձայնականներն ու հակա-յեղափոխականները իրենց ներկայացուցիչները լինեն: Այս բանը նրանք փառաւորապէս հաստատեցին հոկտեմբերեան յեղափոխութեան և խորհուրդների 2-րդ համագումարի ընտրութիւնների ժամանակ մեծ մասամբ կոմունիստներ ընտրելով:

Որպէսզի այդ բանը չը կրկնուի, Սոցիալիստական Հանրապետութեան օրէնքը ընտրողներին թոյլ է տալիս իրենց ներկայացուցիչն յետ կանչել, եթէ վերջինս դադարում է նրանց կամքի արտայայտիչը լինել:

БЛСУАГОЗУЗНУ (БЮДЖЕТ) ИРАИОН

79. Ռ. Ս. Խ. Յ. Հ. Ֆինանսական քաղաքականութիւնը աշխատաւորների զիկտատուրայի ներկայ անցողական վայրկեանում հիմնական նպատակ ունի—սեփականազուրկ անել բուրժուազիային և հա-

րստութիւններին, արտադրութեան ու բաժանման գործում Հանրապետութեան քաղաքացիներին ընդհանուր հաւասարութեան համար պայմաններ նախապատրաստել: Այդ նպատակն իրագործելու համար, նա խորհրդային իշխանութեան մարմինների տրամադրութեան տակ է դրնում բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ խորհրդային Հանրապետութեան թէ տեղական և թէ համապետական կարիքներին բաւարարութիւն տալու համար, ոտնակոխ անելով վնոյնիսկ մասնաւոր սեփականութեան իրաւունքը:

Ցարերի և ունեւորների պետական գանձարանը հիմնւած էր չունեւորներից շորթած հարկերի վրայ, ժողովրդի հարեցողութեան վրայ և այլն:

Գիւղի չունեւորի կաշին էին պլովում, նրա վերջին կոլն էին խլում հարկերի փոխարէն, բանւորից էլ շատ բան էին վերցնում պետական ծախքերը ծածկելու համար:

Գիւղացիներից ու բանւորներից միլիոններով չը ծածկւած (ուղղակի) հարկեր էին վերցնում, իսկ ծածկւած (անուղղակի) հարկեր աւելի շատ: Ամեն բանի համար՝ ծխախոտի, շաքարի, լուցկու համար պետական գանձարանը չունեւորներից հսկայական գումարներ էր վերցնում: Եւ պետական գանձարանի մուտքը այսպիսով կողմում էր ունեւորների կողմից չունեւորին կողոպտելով: Բաւական չէր, որ բանւորին կողոպտում էին ֆաբրիկայում, կողոպտելով: Բաւական չէր, որ բանւորին կողոպտում էին ֆաբրիկայում, իսկ գիւղում կաւածատէրերը կողոպտում էին գիւղացուն,—նրանց դիպ պլովում էին պետական գանձարանը լեցնելու համար, որպէսզի այդ փողերով թնդանթներ, զրահանաւեր, պալատներ և այլն շինեն: Կողոպտում էին չունեւորներին, և բոլորը ծախսում հարուստների վրայ, որպէսզի նրանց համար հանգիստ կեանք ստեղծեն, աւելացնեն նրանց եկամուտները:

Բոլոր երկրների ֆինանսական քաղաքականութիւնը հարուստների կողմից աղքատներին կողոպտելու քաղաքականութիւնն է:

Սոցիալիստական Հանրապետութեան ֆինանսական քաղաքականութիւնը այնպէս պէտք է լինի, որ եկամուտների և հասարակական ծախքերի բաժանման մէջ բոլոր քաղաքացիները հաւասար լինեն:

Հին կարգերի ժամանակ ունեւորները շատ են կողոպտել ու փողերը պահել. և այժմ, երբ երկրը սնանկացել է և երկրի հարստութիւնները ծախսել են պատերազմի վրայ և կամ մտել են հարուստների զրպանները,—այժմ ժողովրդական գանձարանն այնպէս պէտք է կազմակերպել, որ նա չունեւորների բարեկեցութիւնն ապահովէ, և ամենից առաջ ի հաշիւ ունեւորների:

Այժմ աւելի քան դրամ է հարկաւոր ժողովրդական քայքայւած տնտեսութիւնը վերականգնելու համար: Ինչպէս և սկսից վերցնել դրամ: Գուցէ այնպէս, ինչպէս այդ ուղում են անել Ուկրայնայի կաւածատէրերն ու վաշխաւորները—այն է օղիով կրկին հարեցնել ժողովրդին, կրկին չունեւորներին կողոպտել: Ուրիշ ինչ կերպ կարելի է անել:

Այս չորս տարւայ պատերազմի արդիւնքն այն է, որ ժողովրդական տնտեսութիւնը քայքայւել է: Ո՞ւմ կողմից և ո՞ւմ շահերի համար էր տար-

ևում այս պատերազմը: Բուրժուաների կողմից և նրանց թայանչիական շահերի համար: Ո՞վ է միլիտաններ դիզել, տալով բանակին փթած կաշի, ասել (сукно) և հոտած միս, պատրաստելով թնդանօթներ ու հրացաններ: Կապիտալիստներն ու խանութպանները: Եւ քանի որ այդ այդպէս է, այժմ թող նրանք հրապարակ հանեն ստացած հսկայական օգուտները՝ երկաթուղիները և խճուղիները բարեկարգելու համար, քաղաքներն ու գիւղերը բարեկարգելու համար: Իսկ եթէ չտան—պէտք է խլել այդ աւարը, որովհետեւ ժողովուրդը կարիք ունի նրան:

Եւ օրէնքն այս պարագայում թոյլ է տալիս տեղական խորհրդային իշխանութեան ունեւորների գրպանիմ դիպչել: Ուրիշ կերպ չի էլ կարելի: Եւ միթէ բուրժուան ժողովրդական կարիքների համար ինքնակամ փող կը տայ, երբ նա Ռուսաստանի վրայ նայում է, որպէս մի օտար երկրի վրայ: Նրա համար հայրենիքն այնտեղ է, որտեղ կարելի է գրպանը հաստացնել, իսկ այնտեղ, ուր չի կարելի այդ տնել, օտար է նրա համար և «իք» փողերը չի ուղում ծախսել, և վերջապէս չի էլ վարժւած այդ անելու, նա գիտէ միայն թալանել բանւորին ու գիւղացուն:

Ուրեմն պէտք է վերցնել, սակայն վարդապետութեամբ: Նախ և առաջ կապիտալիստին և կալւածատիրոջը պէտք է ստիպել եկամտային հարկ վճարել, հարկ՝ կապիտալի և ժառանգութեան համար: Բայց դա էլ քիչ է մինչև հիմա թալանածի և թագցրածի մի մասն էլ պէտք է խլել, սակայն այդ պէտք է անել կազմակերպւած, Կենտրոնական իշխանութեան գիտութեամբ:

80. Ռուսաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Ֆեդերատիւ Հանրապետութեան պետական եկամուտներն ու ծախքերը մտնում են համապետական ելմտացոյցի (բիւջետ) մէջ:

81. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը և կամ Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն որոշում են, թէ ինչ տեսակի եկամուտներ ու հարկեր են մտնում համապետական ելմտացոյցի մէջ և ինչպիսիներն են տրւում տեղական Խորհուրդների տրամադրութեան տակ: Նոյնպէս որոշում են տուրքի սահմանները:

82. Խորհուրդները հարկեր ու տուրքեր են նշանակում բացառապէս տեղական տնտեսութեան կարիքների համար: Համապետական պէտքերը հոգացում են այն միջոցներից, որ տրւում են համապետական գանձարանից:

83. Պետական գանձատան միջոցներից ոչ մի ծախք չի կարելի անել, մինչև որ պետական եկամուտների ու ծախքերի ելմտացոյցի մէջ, դրա համար վարկ չի բացւել ու ներկայացւել և կամ Կենտրոնական իշխանութեան առանձին որոշումը չը լինի:

Մինչև հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը ճվ էր որոշում մեր պետութեան եկամուտները: Ունեւորները—կապիտալիստները, կալւածատէրերը, տէրտէրները և միւս ձրիակերները: Դրա համար էլ մեր պետութեան բոլոր եկամուտները չունեւորների գրպանից էր դուրս գալիս: Ամբողջ պետական

գանձարանը կազմւում էին գիւղը կողոպտելով և քաղաքի բանւորներին շահագործելով:

Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնից յետոյ Սոցիալիստական Ռուսաստանում պետական բոլոր եկամուտներն ու ծախքերը որոշում են ոչ թէ ցարերը, բուրժուաները և նրանց վարձկանները, այլ ինքը ժողովուրդը—Խորհուրդների Համառուսական Համագումարների և կամ նրա Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի միջոցով: Այս ժողովրդական մարմիններն են, որ որոշում են, թէ ինչ ձևով պէտք է կազմել գանձարանը. չունեւորներին պէտք է կողոպտել, թէ հարուստներից հարկեր վերցնել: Բոլոր հարկերն ու մուտքերը առանց որի և ոչ մի պետութիւն չի կարող գոյութիւն ունենալ, պէտք է վերցնել նրանցից, որոնք աւելի շատ են ստանում, և երբ մեր երկրում այլևս չեն լինի աղքատներ ու հարուստներ, երբ բոլորը հաւասար կը լինեն,—միայն այն ժամանակ պետութեան բոլոր ծախքերը հաւասարապէս կընկնեն բոլորի վրայ, և պետական գանձարանը կը լեցւի երկրի ամբողջ ազգաբնակչութեան տւած հարկերով,—գլխաւորապէս երկրի ամբողջ տնտեսութիւնից ստացւած եկամուտներով:

Մինչև այժմ ժողովրդական ամբողջ տնտեսութիւնը գտնւում էր ունեւորների ձեռքին, բոլոր ֆաբրիկաները, հողերը և բնական հարստութիւնները շահագործւում էին նրանց շահերի համար, իսկ պետութիւնը,—գլխաւորապէս՝ զօրքը, նաւատորմը և չինովիսիկները,—պահւում էին չունեւորների հաշւին: Այժմ, երբ բոլոր ֆաբրիկաներն ու հողերը պետութեան ձեռքն են անցել, այն է ժողովրդի ձեռքը, ամբողջ մուտքը, բացի աշխատավարձից և հում նիւթերի համար եղած ծախքերից, այդ ամբողջ օգուտը կանցնի պետութեան ձեռքը, այսինքն ամբողջ ժողովրդի ձեռքը: Ուստի և կարիք չի լինի առաջւայ նման աւելորդ տուրքեր ու հարկեր հաւաքել ժողովրդից:

Բայց ամեն մի եկամուտ, որտեղից ուղում է նա ստացւած լինի, այդ միևնոյն է, պէտք է համապատասխան գանձարանը մտնի, միայն հարկերից ու եկամուտներից մի քանիսը տեղական Խորհրդային իշխանութեան տրամադրութեան տակ կարող են լինել: Եկամուտներից ու տուրքերից, որոնք պէտք է մտնեն ընդհանուր գանձարանը և որոնք տեղական,—այդ բանը պէտք է որոշէ Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը և Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն, բացի այդ բարձրագոյն իշխանութեան այս մարմինները որոշում են նաև ազգաբնակչութեան հարկատուութեան սահմանները:

Իսկ տեղական իշխանութիւնը իր տեղի ժողովրդի վրայ հարկեր ու տուրքեր է նշանակում տեղական կարիքների համար: Իսկ այն ծախքերը, որտեղ էլ ուղում են նրանք տեղի ունենան, եթէ համապետական նշանակութիւն ունեն, համապետական գանձարանից պէտք է բաց թողնւեն: Բայց այս գանձարանից և ոչ մի ծախք չի կարելի անել, եթէ նա չի մտել պետական ծախքերի ու եկամուտների ելմտացոյցի մէջ: Միայն շատ բացա-

ռիկ դէպքերում կարելի է շեղում անել, այն էլ Կենտրոնական իշխանութեան կարգադրութեամբ:

84. Ընդհանուր պետական նշանակութիւն ունեցող կարիքներին բաւարարութիւն տալու համար պատշաճաւոր ժողովրդական Կոմիտայի անդամները պետական գանձարանից վարկ են բաց անում և դնում տեղական խորհուրդների տրամադրութեան տակ:

85. Պետական գանձատան միջոցներից խորհուրդների համար բաց թողնւած վարկերը, ինչպէս նաև տեղական կարիքների նախահաշիւների վրայ հաստատուած վարկերը կարող են ծախսուել նախահաշիւ ստորաբաժաններին (հատուածներին ու յօդուածներին) սահմանների մէջ արդէն նախօրօք որոշուած նպատակի համար և չեն կարող որևէ ուրիշ նպատակների համար ծախսուել, առանց Հ. Կ. Գ. Կ. և Ժ. Կ. Խ. կարգադրութեան:

86. Տեղական խորհուրդները տեղական կարիքների համար կազմում են եկամուտների ու ծախքերի կիսամեայ և միամեայ նախահաշիւներ: Գիւղական ու վիճակային խորհուրդների և գաւառական համագումարներին մասնակցող՝ քաղաքների խորհուրդների նախահաշիւները, ինչպէս նաև խորհրդային իշխանութեան գաւառական մարմինների նախահաշիւները հաստատուում են համապատասխան նահանգային և շրջանային համագումարների և կամ նրանց Գործադիր Կոմիտէների կողմից: խորհրդային իշխանութեան քաղաքային, նահանգական և շրջանային մարմինների նախահաշիւները հաստատուում են Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի և ժողովրդական Կոմիտայի խորհրդի կողմից:

87. Նախահաշիւների մէջ չը նախատեսուած ծախքերի համար, ինչպէս և այն դէպքում, երբ նախահաշիւով որոշուած չափը անբաւարար է լինում, լրացուցիչ վարկ ստանալու համար խորհուրդները դիմում են պատշաճ ժողովրդական Կոմիտայի անդամներին:

88. Այդ դէպքում, երբ տեղական միջոցներն անբաւարար են տեղական կարիքների համար, տեղական խորհուրդները անյետաձգելի ծախքերը ծածկելու համար անհրաժեշտ նպաստը կամ փոխառութիւնը պետական գանձարանից կարող են ստանալ Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի և ժողովրդական Կոմիտայի խորհրդի թոյլտւութեամբ:

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան առաջին օրից սկսած, տեղական խորհուրդների կարիքները բաւարարելու գործում շատ թիւրիմացութիւններ են եղել:

Տեղական խորհրդային իշխանութիւնը, փողի կարիք ունեցած ժամանակ, առանց այլ և այլութեան դիմում էր Պետական բանկը և կամ ժողովրդական Կոմիտայի խորհրդին, պահանջելով բաց թողնել, դիցուել, այսօրան միլիոն ուղարկել: Իսկ թէ ինչպէս և ինչի համար են ծախսուում այդ մի-

լիօնները,—շատ դէպքերում այդ մասին ոչինչ չէր ասուում: Փող է հարկաւոր և Կենտրոնական իշխանութիւնը պարտաւոր է տալ: Այսպիսի կարգը անթոյլատրելի է: Եւ իւրաքանչիւր դիմող ընկերով ասուում էր, որ եղած գումարն ստանալու համար, անհրաժեշտ է նախահաշիւ կազմել, այսինքն ցոյց տալ, թէ ինչի համար են հարկաւոր փողերը:

Իայց շնորհիւ տեղական անբաւարար կազմակերպութիւնները, այդպիսի նախահաշիւներ կազմելը դժւար էր: Այժմ, երբ գործը կանոնաւորուել է, ամեն տեղ ֆինանսական բաժանմունքներ կան, որոնք արդէն սկսել են որոշել տեղական եկամուտներն ու ծախքերը: Նրանք որոշում են, թէ որ ծախքերը պիտի կատարեն համապետական գանձարանի հաշիւն, և որոնք տեղական գանձարանի: Այսպիսով բաւական դիւրացել է տեղական խորհուրդների դրամական միջոցներ հայթայթելու խնդիրը:

Այժմ համապատասխան ժողովրդական Կոմիտայի անդամները տեղական խորհրդին յատկացնում է անհրաժեշտ գումարներ: Այս փողերը պէտք է ծախսուեն այն կարիքների համար, որոնց համար տրուած են:

Ամեն մի տեղական խորհուրդ կազմում է իր եկամուտների ու ծախքերի նախահաշիւը: Գիւղական և վիճակային խորհուրդների ինչպէս և գաւառական քաղաքների խորհուրդների նախահաշիւները հաստատուում են Նահանգական ու Շրջանային Համագումարների կողմից, իսկ խորհրդային աւելի խոշոր կազմակերպութիւնների նախահաշիւները հաստատուում են քաղաքային Կենտրոնական իշխանութեան կողմից: Եւ տեղական իշխանութիւնը իր ծախքերը պիտի անէ այս նախահաշիւների սահմանների մէջ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՖԵԴԵՐԱՏԻ ԿԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԶԻՆԱՆՇԱՆԻ ԵՒ ԴՐՕՇԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

89. Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. զինանշանը ներկայացնում է Կարմիր ֆոնի վրայ, արևի ճառագայթների մէջ, ոսկէ մանգաղ և մուրճ, խաչաձև միմեանց վրայ դրած, կոթերը ներքև, շրջապատուած հասկերի պսակով, հետեւեալ մակագրութեամբ.

ա) Ռուսական Սոցիալիստական խորհրդային Ֆեդերատիւ Հանրապետութիւն,

և բ) Պրոլետարներ բոլոր երկրների, միացէք:

90. Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. առևտրական ծովային և զինւորական դրոշակը կազմուած է կարմիր (բոսոր) գոյն կտաւից, որի ձախ անկիւնում, ձողի վերևում տեղաւորուած են ոսկէ տառեր՝ Ռ. Ս. Խ. Ֆ. Հ. կամ վերտառութիւն Ռուսաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Ֆեդերատիւ Հանրապետութիւն:

Իւրաքանչիւր պետութիւն իր զինանշանն ու դրոշակը ունի, որով նա տարբերուում է ուրիշ երկրներից: Ռուսական միապետութիւնն էլ առաջ ու-

նէր իր զինանշանը, երկգլխանի առծիւը՝ թագով և այլ միապետական
նշաններով, ունէր նաև իր եռագոյն դրօշակը: Յեղափոխութիւնը միապե-
տութեան հետ միասին ոչնչացրեց նաև այս նշանները: Այժմ, երբ նոր սո-
ցիալիստական կառավարութիւնը ուժողացել է, օրէնքը բոլոր բուրժուական
կառավարութիւնների և խորհրդային Ռուսաստանի բոլոր ժողովուրդներին
յայտարարում է, որ Ռուսաստանում զինանշան է հաստատւում, որ իր մէջ
նոր սոցիալիստական կառավարութիւնն է մարմնացնում: Մեր զինանշանը—
աշխատաւոր ժողովրդի զինանշանն է և ցարական թագի փոխարէն կարելի
է տեսնել աշխատանքի գործիքները՝ մանգաղն ու մուրճը և մեզ Մարքսի
կողմեց կտակած համաշխարհային պրոլետարիատի նշանաբանը՝ «Պրոլետար-
ներ բոլոր երկրների, միացե՛ք», և կարմիր դրօշակը, որպէս խորհրդանշան
համաշխարհային Սոցիալիստական յեղափոխութեան, «Ռուսաստանի Սոցիա-
լիստական խորհրդային Ֆեդերատիւ Հանրապետութիւն» մակագրութեամբ:

not registered

13434

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0046844

